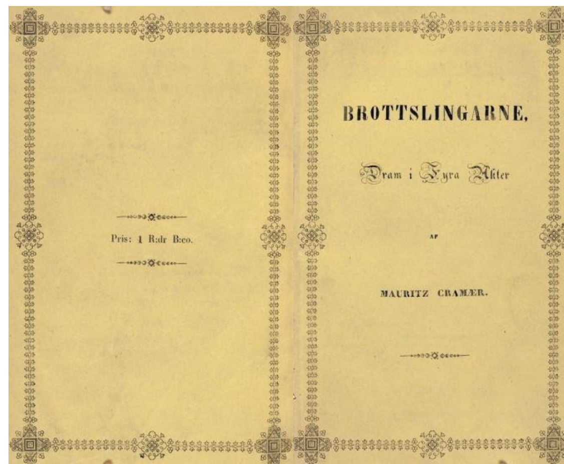

Brottslingarne.

Drama i fyra akter

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta drama, som **Mauritz Cramær** (1818-1848) har skrivit, baserad på **Emilie Flygare-Carléns** (1807-1892) roman *Rosen på Tistelön*, har digitaliserats av Dramawebben och anpassats för Projekt Runeberg i augusti 2014 av Ralph E.

TILL LÄSAREN.

Korrt före den tid då murarna restes till Nya Theatern i Stockholm, emottog den läsande verlden en ny och färgrik skapelse från Fru Emelie Carléns *lockande penna, i romanen: "Rosen på Tistel-Ön". Serdeles frapperad af de lifligt tecknade karakterer som deruti förekomma, tyckte jag mig ej allenast i dem finna ett rikt fält för skickliga Skådespelare till utmärkelse, utan äfven, att händelserna i denna roman med någon förändring, serdeles hvad upplösningen beträffar, vore ett ypperligt ämne för en dramatisk produkt. Till följe häraf, och med tanken riktad på det skydd som den inhemska Dramatiken lofvade sig och lofvades genom ofvannämnde Theaters organiserande, såsom fosterländsk till anda och syftning, beslöt jag att söka bearbeta denna roman till ett stycke för Scenen. Att min förmåga till detta företag varit allt för ofullkomlig, erkänner ingen heldre än jag; — men huruvida jag alldeles misslyckats, torde bäst bedömmas af den gunstbenägne Allmänheten, åt hvilken mitt arbete nu öfverlemnas, och serdeles af dem, som möjligen hysa något intresse för saken. Att stycket hos de respective Theater-Styrelserna icke vunnit burskap, hufvudsakligen på grund af den omständigheten, att dramatiserade romaner sällan gjort lycka på Scenen, torde måhända vara rättvist nog; men åsidosättande all fördomhärutinnan, skall mun likväl finna flera undantag då förhållandet varit tvärtom, hvilket Mad. Birsch-Pfeiffers bearbetningar troligen lära komma att bevittna. Man har äfven anmärkt, att uti sista akten förekomma för mycket skakande uppträden, hvars åsyn måste förorsaka ett vidrigt intryck på känslan, och ingalunda vara öfverensstämmande med vårt tidehvarfs fina smak. Men finnas då ej något motstycke härtill i flera andra, till och med verldsberyktade, författares arbeten, hvaribland exempelvis må nämnas: Schillers "Maria Stuart?" — der hvarje fiber hos åskådaren spännes till ytterlighet, under förväntan på ljudet af det hemska dödshugget, och hvarvid känslornas styrka tages i större anspråk än här: — eller ock uti Victor Hugo's "Maria Tudor"? —*

hvarest afrättningen tillkännagifves genom ett kanonskott, ingalunda beräknadt att sakta pulsslagen eller stilla det arbetande blodet, som under föregående Scen, hos åskådarne kommit i ett starkare omlopp. Säkert skall ingen medgifva dessa utmärkta författare större monopolium att skrifva skräckscener, än en nybörjare; — och månne dessutom den anda af frid och försoning som genomgår slutet af detta stycke, ej skulle kunna ersätta det öfverklagade, och återföra åskådarnas känslor till belåtenhet och lugn? — Att pjesen genom min behandling ej eger något inre Dramatiskt värde, må vara sannt; — men att den är rik på effektscener, torde deremot medgifvas, och det är likväl härvid som vår tid fäster största afseendet. Jag vill ej till eget besvarande upptaga den frågen, huruvida icke sämre stycken på våra Theatrar någonsin varit gifna: —jag beklagar blott att min goda vilja misslyckats, och att derigenom den theaterälskande publiken gått miste om nöjet, att se karaktererna — uti hvars teckning romanens älskliga författarinnan nedlagt hela sitt mästerskap — representerade på scenen. Det sannt moraliska som utgör styckets tendens, skulle varit ett värdigt föremål för en mera dramatisk penna än min; — likväl hafva flera här kända, ansedda Litteratörer gifvit arbetet det omdöme: att det förtjente uppmuntran; att, med hufvudrollerna utförda af de utmärkta dramatiska artister, hvaröfver den Svenska Scenen i närvarande stund har alla skäl att vara stolt, det ej borde komma att sakna framgång; samt att det för sitt fosterländska ämne borde väcka någon nyfikenhet att åskådas. Styrkt af dessa omdömen, har jag vågat utsända det från trycket, under den kanske förmätna förhoppningen, att af den välvilliga allmänheten njuta öfverseende för styckets fel och en nybörjares bristande förmåga, hvars obekantskap på den dramatiska banan, torde vara det sannskyldiga hindret for arbetets upptagande på scenen.

Stockholm i November 1843. Författaren.

Personerne:

HÅKAN HARALDSON.

BIRGER, hans Son.

ANTON, hans Son.

GABRIELLA, hans Dotter med sednare giftet.

ERIKA.

ARVID ARNMAN, Kustbevakare i Skärgården.

FRU ARNMAN, hans Mor.

PEHR GABRIEL ASKENBERG, f. d. Löjtnant vid Flottan.

ANNIKA, Arnmans Piga.

En Länsman.

En Fångvaktare.

Stadstjenare.Folk.Vakt.

*

Scenen är i Bohuslänska Skärgården. Emellan Första och Andra Akten anses sex år vara förflutna.

*

FÖRSTA AKTEN.

Ett simpelt rum i Haraldsons stuga, möbleradt med några trästolar och ett bord. J fonden dörr. Till venster om dörren ett fönster, och pä högra sidan om densamme synes ett gammalmodigt skåp. Åtskillig sjöredskap, såsom: segel, tåg, m. m. kringströdde i rummet, tyckes ge tillkänna att innevånarne äro strandbor. Vid ridåens uppgång sitter gubben Haraldson vid bordet sysselsatt med att rengöra en studsare, och Birger vid andra sidan, skärper och proberar några flintor till en lodbössa. Anton sitter något längre åt fonden snoende taglet till en metref.

FÖRSTA SCEN.

HARALDSON, BIRGER, ANTON.

Haraldson (klädd i knäbyxor och stor sjömanströja).

(Till Birger.) Skulle han än vara en så öfverduktig Satan som du säger, så lyster mig likväl se,om han vågar sig ut i natt, i detta Herrans väder. Men ingen känner dessa herrar bättre än jag; — minsan behöfves det icke mindre våldsamhet för att jaga tullkrukorna i lä för höststormarnes raseri, än det just i afton tycks vara fallet.

Birger (*klädd uti hvita segeldukshyxor*).

Emedlertid tror jag far inte skulle rosa marknaden, om det gick som jag hörde.

Haraldson.

Pah! ... en gammal räf är inte så lätt lurad; — men i alla fall är det tid nu att ta upp packorna. (*till Anton.*) Gå du, Anton, ned till yttre källaren, här är nyckeln, och rulla fram de tio öfversta packorna, som jag visade dig i förmiddags; . . . hör du inte pojke! . . . rulla fram dem till trappan säger jag, så att de ligga närmare till hands när de ska’ lastas i båten.

Anton (*tar nyckeln*).

Är det nödvändigt, min far, att jag måste följa med på den färd, som J i natt tänka företa’ Er ? ...

Haraldson (*häftigt*).

Slokar du med öronen, hund! . . . eller hvad menar du med din fråga ? . . .

Anton.

Ni är alltid hård och orättvis, far, ehuru jag beständigt med undergifvenhet fogar mig, både efter edra och Birgers önskningar. Jag ville likväl gernaslippa att vara er följeslagare, på de der nattliga färderna.

Haraldson.

Hvad pratar du om vilja! . . . gå och gör som jag sagt, men försigtigt hör du! . . . och olycklig du, om du inte om en halftimme är tillreds att följa mig och bror din, in till Götheborg. (*Anton går.*)

ANDRA SCEN.

De förre utom ANTON.

Birger.

För fan, ni måste vara litet försigtigare med pojken. Ni vet, att han är nära halffånig förut, och på dylika resor är han ingen passande medhjelpare.

Haraldson.

Ah prat! . . . så mycket bättre! . . . mindre förstår han. Dessutom äro väl inte sex armar för mycket skulle jag tro, sådan sjön isynnerhet är i natt? . . och någon af drängarna våga vi inte medta oss, såvida vi inte först skulle kunna skära tungan ur halsen på dem, och det der lär väl svårligen låta sig göra.

Birger (*ironiskt*).

Ja, Anton, han har styfva och kraftfulla armar, han.

Haraldson.

Om inte han har, så ha vi. — — — Men du4

nämnde inte ord om resten, Birger. Hvad sa Inst-ü-packet ?

Birger.

Jo, eftersom far vill veta det, så sa just Nils Amundsson: "Om J haft någonting obytt med den nye Tull-löjtnanten, Birger, så bör J akta er; — Han är en duktig och driftig karl, och har skarpare ögon än fans mormor, som man säger; — Dessutom har han svurit pä, att inte ligga ur sjön, förrän han fiskat upp hvalfiskarne från Tistel-ön. Jo, jo, drar han först upp dem, så få de nog tacka Gud, om de slippa med bara huden."

Haraldson (spottskt).

Den krabban pöser af pur afundsjuka! — Han skall akta sig, för hvalfiskarne från Tistel-ön; de kunna lätt svälja honom i en munsbit. Jag förstår nog, att det är den krukan som eggat upp Jaktlöjtnanten; — men vänta, vänta, mina gossar 1 — J ha'n ännu inte så riktigt lärt känna Håkan Haraldson; i alla tider, ha små fiskar blifvit slukade af de stora. Medan i läggen ut nätet, leker ban med er, men hoppar ut när ban behagar.

Birger (uttrycksfullt).

En, två, ... tre gånger, ja; . . . men den fjerde kan han fastna.

Haraldson.

Nej! nej! säger jag! . . . jag har idkat rörelsen i nära trettio år: — jag förstår den; — eller tror du, att jag, under den tid jag varit Jvurendrejare här i skärgården, inte inhämtat tillräcklig erfaren-5

het i yrket? ... jo, jo, lita på det! . . . Men när jag blir gammal och orklos, och inte förmår annat än gå hemma och stötta, — då Birger, står ju dn för kulan? . . .

Birger.

Vi få väl se; . . . kan ingen veta. (med en blick åt sidodörren) Men tyst jag tror ....

Haraldson.

Det är flickungen som väsnas derinne.

Birger.

Nej, det är Erika, som kanske kommer hit.

Haraldson (förargad).

Ja, hon år nog fan till hands, när ingen behöfver henne. Gud förlåte mig! jag visste hvad, hustru min, salig! — skulle släpa hem det der qvin-nostycket i huset, för, — med sina högdragna maner, som blott göra mig rasande.

Birger.

Inser ni då inte hennes värde för flickan? hvad skulle det väl bli af den arma varelsen, om inte Erika med moderlig hand omslöt och vårdade denna späda, men likväl hoppgifvande telning? — då den isynnerhet (halft för sig sjelj.) är ett skotl, utaf, långt ifrån den ädlaste trä-sorten.

Haraldson.

Ja, ja, det kan så vara det; . . . vore det inte för flickstackarn, så skulle hon långt för detta fått lemna huset, denna stolta qvinna, som, jag börjar6

frukta, endast skämmer bort flickan, huru godt och välsignadt barn det än må vara.

Birger.

Nej, Far! — Ni skall inte skilja Erika från huset; — hon har gjort mer för oss alla, sedan min arma styfmoder dog, än både ni och jag kan uppfatta och värdera.

\

Haraldson.

Ja hon har kanske lärt dig äfven, att vara stor-modig, både i ord och tankar; . . . men det är som ordspråket lyder, att: "Makt ger mod." Hon stämde likväl inte pipan så högt, när Mor kom hem med henne, och hon hvarken hade hus eller hem att hålla sig till, — sedan Konsulns i Götheborg, så godt som kört bort henne.

Birger {ond).

Det är lögn! ... en nedrig lögn! . . . Konsulns skulle varit mycket belåtna, om de kunnat qvarhålla henne, . . men hon gick sjelf derifrån, sedan hon blifvit på det ovärdigaste behandlad af en elak och gemen- Fru, den hon hade till matmor, .lag har af trovärdiga personer, sjelf hört det berättas i staden; och ni, Far, borde vara mera tacksam, för det hon sjelfvilligt stannar qvar, och gör hvad hon gör.....Men jag hör, hon kommer.

(Erikrz inträder.)

TREDJE SCEN.

De förra, ERIKA.

Haraldson (för sig sjelf).

Tacksam, ja, ha, ha, ha! . . . hon är väl så glad7

att hon får vara qvar, och borde sjelf vara tacksam,

Erika (t" förelrående ton).

J ska' åter ut i natt, hör jag? . . .

Haraldson (tvürt).

Ja, jag har göromål, som ännu i natt måste uträttas.

Erika.

Af hvilken beskaffenhet edra göromål än må vara, så borden J båda, uti den upproriska väderleken, som i afton är våldsammare än vanligt, finna en högre makts misshag, med hvad J nu ämna företa' er.

Haraldson.

Brv er inte om väderleken eller våra företag, mamsell Erika; . . . jag tänker inte ställa mina göromål undeu er granskning.... Sköt ni hushållet och flickan, så att hon en dag, kan bli far sin, både till glädje och nytta, och skäm inte bort henne, med några högmodiga ord och åthäfvor.

Birger.

Håll far! ... Ni har ingenting att beklaga er öfver mamsell Erikas sätt att behandla vår Gabrie-la. Jag är öfvertygad, alt hon rätt uppfyller den pligt, hon, i afseende på Hickan, åtagit sig.

Erika Cmcd värdighet till Haraldson).

Edra ord, Haraldson, kunna inte såra mig. . . Otaliga gånger fore, och i, eder hustrus dödsstund.8

lofvade jag, att, utan afseende å ert uppförande, blifva en mor för hennes dotter; . . och detta löfte, tänker jag äfven, med himlens bistånd, samvetsgrant uppfylla. . . . Gifve Gud! att ni sjelf, en dag, lika så väl kunde ansvara för edra egna gerningar, som jag för mina! ... då skulle ni undvika, att kanske en gång, bäfva för följderna, af eder egen lefnad.

Haraldson (afsides).

Det finns någonting hos den der qvinnan, som jag på engång hatar och fruktar, (högt, inställsamt.) Ni är alltid så sträng i edra yttranden, Mamsell Erika, . . . och det gör mig ibland het och häftig. — Men vi talade om Gabriela ... det är en rar flicka, skulle jag tro, för att inte vara mer än tio år gammal; .... jag tviflar på att maken så lätt står att finna. Jag ville önska att min hustru fått lefva. Det skulle gjort henne godt i själen, att se det der barnet växa upp, och tröstat henne för många ledsamheter.

Erika.

Jag tror tvertom. Det skulle kommit henne att lida dubbelt, både af missnöje med det närvarande, och fruktan för framtiden.

Haraldson.

Hm! ... ja, ni har edra egna tankar, ni. (seende pä klockan.) Men tiden lider, låt oss gå och hjelpa pojken, Birger, att få båten lastad. (tagande stundsarn samt en ring tågvirke och går.)

Birger (enskildt till Erika, i del han går).

Unna mig i afton, några ögonblicks samtal med9

er, Mamsell Erika! ... jag skall om en stund komma åter, för att här möta er. (gar.)

FJERDE SCEN.

Erika (ensam)*

(Seende efter Birger.) Hvad kan han i afton vilja mig? . . . Hans blick var så besynnerlig; . . . han har förr aldrig velat tala vid mig allena; . . . jag vet inte hvilken oro som fattar mig; . . . en ängslan trycker mig i afton svårare än vanligt. Gud i himlen, styrk mig! . . . och stadfästa hos mig ett beslut för den framtid jag går till mötes! . . . Skall jag väl ånyo ge mig ut i den verld som förskjutit mig! Skall jag åter lemna dessa dystra klippmassor, hvaraf jag här ser mig omsluten, för att på okända, men gladare, trakter söka mig ett hem! . . . Ja, det blir kanske lyckligare! . . . . Men, nej! . . . Gabriela! . . den arma, moderlösa Gabriela, skall jag aldrig öfverge! . . . Mitt löfte till den döende Modren, måste jag hålla! . . . Ja! . . . ännu en tid, vill jag finna mig i mitt öde,.. och med ett orubbligt lugn och en beständig själsnärvaro, försöka att tygla min råa omgifning. {eftersinnande.) Men hvad vill väl denna man, hvars uppförande på sednare tider, mera än förr förskräckt mig ? . . . Må han vilja hvad som helst! ... i afton kan jag inte tala med honom! . . . {vill gà, men får se Birger som i delsamma inkommer.) Gud i himlen! . . . der är han! . . .10

FEMTE SCEiN. ERIKA, BIRGER.

Birger.

Förskräcks ni för min ankomst, mamsell Erika, så vill jag, hum maktpåliggande mitt ärende än må vara, inte vidare oroa er.

Erika.

Nej Rirger, jag förskräcks inte, — men, eder, i sanning ovanliga önskan, att tala vid mig i aflon, och pä denna timme, förundrar mig högligen. Har jag då inte gjort allt i ordning, för er nattliga resa? . . . hvad annat kan ni väl hafva att säga mig? . . .

Birger.

Ni har rätt, Erika; ... Ni kan inte annat än förundra er, och vredgas på mig, för min djerfhet, att på detta sätt, tränga mig in till er. ... Jag som i två långa år, så mycket som möjligt, undvikit er närvaro; . . . som sällan vägat tilltala er:... och som darrat vid den tanken, att någon gång lemnas tillsammans med er allena; ... jag har nu vågat bedja er om ett samtal; ... i sanning, jag har blifvit bra förändrad.

Erika.

Och hvad är orsaken till denna förändring? . . . hvad vill ni jag skall göra? . . .

Birger.

Hvad jag vill? . . . det får ni kanske tids nog veta; . . . Men var inte så sträng! ... låt mig11

hämta mig något. Jag är väl en rå och vild menniska, . . . men jag har likväl en själ, Erika, . • en själ som ännu inte fullkomligt hårdnat i förhär-delsernas skola, fastän äfventyr och olagligheter varit ett ständigt monster för dess utbildning.

Erika.

Jag hade inte trott, att er själ skulle vara öppen för ädlare intryck, som ni nu tycks låta märka, Birger, . . . ehuru jag ofta hört mången vacker tanke utgå från er mun. Men de många oriktiga handlingar, eller, rent ut sagt, det myckna onda, hvartill ni låtit begagna er, har inte kunnat annat än förta det goda, jag möjligtvis velat tilltro er.

Birger.

Det är sant, . . . jag har låtit begagna mig till mycket ondt! . . . och ända, har jag, otaliga gånger med vördnad och beundran gett akt på er och edra gerningar; . . , jag har dervid ofta velat bryta de fjettrar som fängsla mig vid lasten, och börja en ny vandring på dygdens och rättfärdighetens väg: men mina krafter ensamt äro för svaga, att upprycka själen ur det djup, hvari den sjunkit. Ni Erika, ni är så upphöjd öfver andra qvinnor! . . . så ståndaktig i edra försakelser! ... Ni är den enda, som skulle kunna hjelpa mig! . . . (Erika synes förskräckt) Då jag sett edra omsorger om Ga-briela; ... dä jag hört er lära henne bedja: . . . eller obemärki, hört er sjelf läsa Guds ord: — — ofla har jag då önskat mig kunna läsa och bedja med samma andakt och uppbyggelse som ni.

Erika.

Hvarföre skulle ni inte kunna det Birger'? -12

Om ni oftare hörde det heliga ordet, blefve ni förtrogen dermed. Ni skulle finna kraft till det goda och stöd emot frestelsen. Det vore välgörande för både hjerta och sinne.

Birger.

Mitt hjerta och mitt sinne äro begge onda. Genom mig sjelf, genom mig ensam, förmår jag inte att göra dem bättre.

Erika.

Det är sant, Birger; och att ni erkänner det, är edan vackert och Christligt; . . . men bönen! . . . '•en förmår så mycket, genom den väckta föresatsen.

Birger.

Inte mina böner! . . . Kanske kunde jag än blifva en annan menniska, — en förbättrad menniska,

.'. om... (med uttrycksfull blick på Erika.) •• :uen det är dåraktigt att våga hoppas något sådant....

Erika.

Så länge ni vistas i er ogudaktige fars grannskap, fruktar jag, ni får svårt att vinna seger öfver det onda.

Birger.

Ja, han är en grym och våldsam menniska, hvars fria, otyglade lefnadssätt, gjort honom hersklysten, mången

gäng, förfärlig. Han är min far, — men jag älskar honom ej, och har icke heller gett honom mera makt öfver mig, än jag när som helst kan göra mig oberoende af honom. Min styfmor,13

som var en god men svag qvinna, behandlade han som en barbar, och det är endast ert ädla mod och lugna alfvar, samt er omsorg om Gabriela, som hittills skyddat er, för hans orättvisa.

Erika.

Mig, skall och kan han inte misshandla. Men huru förhärdad han än må vara, tyckes likväl hans sednaste uppförande mot sin hustru vara ett bevis på hans hjertas ånger, alldenstund han ville godt-göra henne hvad han brutit.

Birger (med bittert leende).

Ah, ni känner honom inte rätt, . . . men jag skall göra er bekant med sjelfva grunddragen af hans inre. lian hade med den olyckliga makan, inte varit gift längre, än i några månader, förr än han fann henne för svag, och, efter hans egna ord, för pjunkig och gråtmild för skärgårdslifvet, som vexel-sidigt gjorde honom butter och trätgirig, och öfvergick slutligen till misshandlingar, oaktadt han visste att hon snart skulle blifva mor.

Erika.

Arma, beklagansvärda qvinna! ... I sin dödsstund ville hon fullständigt anförtro mig sina olyckor, men hon beröfvades målet, innan hon medhann utföra detta beslut.

Birger.

I sin svåra belägenhet öfvergaf hon oss en dag. och flydde till ett ställe några mil bortom Götheborg, der hon kort derefter födde Gabriela. Allt detta tycktes inte bekymra min hårdhjertade far; . . . Han giäddes tvärtom, att ha blifvit henne qvitt,14

mon var likväl mensklig nog, att skicka henne (let underhåll hon behöfde.

Erika.

Nå? . . . hvilka orsaker kunde sedan föranleda hennes återkomst? . . .

Birger.

Hon hade, några år derefter, flyttat med sitt barn in till Götheborg. Der hörde gubben händelsevis omtalas, flickans ovanliga egenskaper, såsom alldeles underbara vid hennes år. Då väcktes ärelystnaden, men inte ångern i den onaturliges bröst, — och i hopp, att en dag, med sia hopsamlade förmögenhet, kunna åt dottren locka en förnäm och ansedd måg, uppsökte och öfvertalade han, den lätt försonliga modren, till glömska af det förflutna och att återvända till hemmet, som hon äfven genast gjorde, nära fem är efter hennes aflägsnande.

Erika.

Det var således en afsigt för framtiden, och inte, som jag förmodade, någon känsla af ånger, som gjorde honom böjd till försoning; . . . (med afsky) . . . den ovärdige! . . .

Birger.

Hennes lif, som så litet öfverensstämde med vår oroliga verksamhet, blef, till hennes egen lycka, inte heller långt. Det var knappt tvenne år derefter, då hon, under en resa till Götheborg, troligen, genom en högre makts underbara skickelser, träffade er. Kort härpå afsomnade hon lugnt, ty hon visste sig i er, ha funnit en mor åt sin dotter.15

Erika.

Ja, detta löfte vill och skall jag heligt hålla! — Emedlertid hörde det bidragit till hennes tröst, i de sista ögonblicken, att äfven ni, Birger, bevisade henne tillgifvenhet. Jag påminner mig ännu, huru välvilligt ni efterkom hennes önskan och afhemtade Pastor Schmidt från Götheborg, åt hvilken hon önskade att anförtro

något hemligt bekymmer, och af hvilken hon äfven erhöll nådemedlen. Jag skall alltid värdera er för denna ömhet, så oväntad af er natur, . . . och ehuru döden tillstöt hennes ögon, innan hon hann meddela mig en sak som jag förstod låg henne om hjertat, är jag iikväl öfvertygad, att hennes sista suckar för sina styfbarns väl, voro lika hjertliga, som för hennes eget.

Birger.

Kanske ni har rätt, Erika, ty hon var en god menniska; . . . men hon saknade er själsstorhet och fasthet i handlingen, som väcker vördnad såväl hos den förhärdade, som den dygdige. (med värma.) O Erika! ... om ni ville göra något för hennes styfbarns väl, likasom ni gör för hennes eget, så lyssna med godhet till hvad jag har att säga er, hvarifrån detta samtal nu afledt mig.

Erika (nrolig).

Tala! ... jag hör er. -

Birger <med stigande värma).

Jag vill då samla allt mitt mod, och öppenhjertigt bekänna: ... att jag älskar er! . . . att hela ert väsen, med en förundransvärd makt ingripit i min natur! ... att ni, ni ensam, förmår rädda16

mig från den afgrund, hvaruti min lefnad eljest slutligen skall störta mig! ... att jag önskar er till hustru! . . . och besvär er! att inte afslå mina böner.

Erika (àngestfullt).

Gud! ... det var, hvad jag anat.

Birger.

Nu är det sagt, Erika, . . . och jag ser att ni bleknar. Ack ja! .... jag borde sjelf ha insett den galenskap jag begick, då jag kunde tänka, att ni skulle vilja bli hustru åt en så simpel karl som jag. Men ni bör likväl veta, Erika, att jag inte skulle låta er skämmas för mig, om ni kunde besluta er till denna stora uppoffring. Jag har tänkt, i vinter läsa navigationen; — och i stället att som nu lefva af äfventyr, vill jag bygga mig ett fartyg, hvilket jag sedan, som både redare och skeppare, sjelf skall föra på resor till Jutland: och ett hus, så präktigt ni önskade det, skulle jag uppföra på stommen af detta rucklet. Och sedan, . . . sedan blefve ni Fru, så god som någon i skärgården.

Erika.

Nej, Birger, — Denna er önskan, hvarken kan eller vill jag bifalla. Inte derföre, att ni, som ni sade, skulle vara för "simpel" åt mig. Jag vet ju inte hvem jag är sjelf, ty Konsulns, hvarifrån jag kom, hade ju uttagit mig från Bambuset, Kanske är jag ett barn af armodet, kanske ock af synden. Således är hvarje hederlig karl, som vill ta' den fattiga Erika till hustru, äfven god nog. Men det är något annat, Birger, som både nu och framdeles hindrar mig att tänka på detta förslag. Det är17

er v Hcl a och syndiga lefnad som skrämt mig. Ni har alltid framstått för mig såsom en man, hvilken omöjligt kunde vinna mitt förtroende, och för den jag inte känner sådant, kan jag ju inte heller älska.

Birger. 1

Detta svar har jag väntat; . . . men jag är äfven beredd, att inte anse detta såsom ert sista beslut.

Erika.

Jo, jo! . . . Birger, — detta är mitt enda och sista svar. Min vänskap vill jag likväl inte undandra er. Gör er genom godt| uppförande värdig både min och andra menniskors aktning, så skall jag alltid behandla er som en bror.

Birger (med bitterhet).

Tack, tack! ... ni är allt för god, Mamsell Erika! . . . Låt mig likväl ännu säga er något, som kanske kunde vara värdt att tänka på. Kom ihåg, att ni nu, nu i denna stund, har en menniskas framtid, och troligen också dess

välfärd i ett kommande lif i edra händer, (vekt.) Erika! ni är ju gudfruktig, ni önskar att omvända syndare — nu förmår ni det; . . . ty jag svär, vid min salighet! att om ni vill blifva min hustru, skall jag, från denna timme, aldrig vandra på sådana vägar, der jag inte med lugn kan mota er blick. Men stöter ni mig bort! . . . då, . . . då Öns inte heller något som håller mig tillbaka! — Hittills har jag endast varit vild och öfverdådig; det onda jag gjort, är inte sådant, som bestämdt skadat någon menniskas lif; — det är inte något brott mot annat än La-"18

garna. Men utan cr, Erika! — förtärd af de känslor, ni föraktar; — hatande mig sjelf, er och hela verlden, skall Birger Haraldsons namn blifva en skräck, för hela kusten.

Erika (; våldsam skakning).

Hör upp, Birger, af barmhertighet, hör upp! — Djupare än någonsin, känner jag i denna stund, olyckan af att vara en svag qvinna; .. . . men jag kan inte uppoffra mig. . . . Mitt hjerta 'vill brista af ängest! . . . (med bedjande blickar.) Huru kan Ili vilja, att jag i detta ögonblick skall gifva ett löfte, . . på det att långa år sedan, skall komma att gälda, hvad stundens nöd aftvungit mig.

Birger.

Jag vill inte dölja för cr, att vårt tilltänkta företag i nait, är af äfventyrligaste beskaffenhet. En köpman i Götheborg, har redan i en hel veckas tid, väntat pä några packor sidenvaror, som vi förbundit oss, att inom en viss tid, oantastade skaffa honom tillhanda. Den nye Tull-löjtnanten har erhållit spaning härom, och i sex dygn legat på sjön, med bestämd föresats att gripa både varorna och oss. I morgon är tiden ute, och om då inte packorna framkommit, är Gubben skyldig, att utbetala en stor summa penningar. Han har derföre svurit, att våga försöket i natt, ty han tror, att den förfärliga väderleken skall gynna oss, och att Jaktlöjtnanten inte vågar utsätta sig för October-stormens raseri, den vi deremot äro vuxna alt bekämpa. Men jag fruktar, att han häruti missräknar sig, och att Jaktlöjtnanten anar vår list. Komma vi i handgemäng med honom, vete Gud, huru det går. Jag anar något ondt, och vill derföre ännu afböja det olyckli-19

ga företaget, om ni samtycker att lili min hustru. Ni ser nu er makt, i detta ögonblick, Erika, . - . Samtyck! . . . och ni är en räddningens Engel.

Erika (i samma qvalfulla ångest).

Gud! . . . hvad jag är olycklig! . . . Bed, Birger, bed! . . . Och Gud skall ulan mig bistä er. Han är nådig, . . . Ily till Honom! ... jag kan inte efterkomma er önskan.

Birger (ångest/ull, bedjande).

Ännu är det tid, ... ni kan! ni kan! . .. men ni vill inte. ... Se, Erika, jag är så eländig! . . . så förhäxad! . . . att jag, på mina knän, tigger er, om förbarmande! . . . Samtycker ni att bli min hustru? . . .

Erika.

Tag mitt lif! . . . om ni så vill, Birger, — men skona mig från dessa böner. Jag kan inte befalia öfver mitt hjerta, (skyndar ut i häftig sinnesrörelse.)

SJETTE SCEN.

BIRGER (ensam). Sedan HARALDSON.

Birger (med förfärliga blickar

och förstördt utseende, slående sig för pannan.)

Död och afgrund! . . . Allt är förloradt! . . . Alla onda makter ha' sammansvurit sig till mitt förderf! . - . (efter en paus.) • • Välan! . . . jag är redo att tjena Satan.

(Haraldson inkommer.)20

Haraldson.

Hvad fan sölar du med? . . . Allt är i ordning. Gä ned och hjelp Anton slå seglen under på däcksbåten, medan jag gar upp efter kavajerna. (Birger rusar ul under ett vildt skratt. Haraldson seende efter honom, utbrister undrande:) Rider djefvulen pojken!.....(gàr.)

T a b 1 c a ii.

Ftt snyggt meubleradt rum lios Kustbevakaren Amman. I fonden dorr emellan tvenne fön-| sterlufter, hvaruti man ser några krukor med blommor. En väggklocka visar half till tolf.

SJUNDE SCEN.

ASKENBERG. Fru ARNMAN.

Fru Arnman (sysselsatt med en stickstrumpa).

Bror är alltid så god och omtänksam, i synnerhet nu, då bror så välvilligt söker trösta mig och skingra mina oroliga tankar; men jag måste likväl tillstå, att brors, eljest så muntra historier, förmå inte i afton tillfyllest förströ mig.

Askenberg (som är lam i högra foten, sitter pä andra sidart, midt emot Fru Arnman och röker.)

Fru syster har ju ännu inga skäl till sin oro; — och hvarföre skall man just vara nedslagen och bekymrad i förtid. Det är visst ett herrans väder i21

denna natt, det medger jag, och Gud bevare alla, både på sjö och land! — Men klockan är ju ännu inte tolf; — jag hoppas derföre, med Herrans bistånd, att brödren Amman som sjelf är en rask och beslutsam man, och dessutom biträdd af två duktiga karlar, snart hemkommer frisk och glad, efter fuligjordt tjensteåliggande.

Fru Amman.

Gud välsigne bror, för dessa ord! . . . Men bror mins väl hvad min gubbe sa' i förmiddags, då ban som hastigast kom hem till oss, att om han inte skulle vara här, lyckligt och väl nu innan midnatten, så (med rörelse.) skulle vi inte mera vänta honom. Gud förlåte det der Tistel-ö-packet, för hvilket Arnman, nu flera gånger, vågat sitt lif, ntan att ändå få dem i klämman. Jag kan inte annat än på det bittraste hata den gande räfven Haraldson, med hela hans anhang, som förorsakat så många olagligheter, och bragt så mången oskyldig i sorg och bedröfvelse.

Askenberg.

Ja ja, han lär allt vara en illistig bof den der Haraldson, och de unga inte bättre, — åtminstone den äldste, efter hvad jag hört. Men vet fru Syster inte huru det förhåller sig med den der qvinnan, de ha der i huset? . . . Hon skall ju riktigt vara en god och präktig menniska, och således litet passande för sådant folk, som Haraldsons.

Fru Arnman.

Ja, det må väl bror ännu en gång säga. Jag kan inte begripa huru den der menniskan vill och kan stå ut med dem. Men jag kan väl förstå, att det àr för flickans skull, som hon håller ut der,och del är emedlertid ganska vackert af henne. Vet bror väl, att så vilda ocli råa Haraldsönerna än ska vara, förstår bon att hålla dem i tygeln, så att de riktigt lära ha på en gång vördnad och fruktan för henne.

Askenberg.

Jag liar verkligen hört det der, och mycket annat, som jag tycker är ganska ovanligt af en qvinna, åtminstone bland en sådan omgifning som hon är.

Fru Amman.

Jag håller med bror om det; — och som det inte är mer än en half mil dit, så skall jag väl öfvertala Arnman, att vi få fara dit öfver en gång, för att få se henne.

Askenberg.

Deruti instämmer jag äfven. Jag är sannerligen nyfiken, att lära känna både Haraldsons och henne. Hade bror

Arnman i dag låtit mig få följa sig, så hade jag väl fält sigte på dem. Men gubben var alldeles obeveklig i sitt motstånd, ehuruväl han visste, att jag kunnat blifva honom till mycken nytta, såsom mera van och bekant med farvattnen häromkring. Jag har Gud nå's ett ben, hvilket, liksom jag, tagit afsked ur tjensten, men mina begge armar, äro ännu bastanta och brukbara till hvarjehanda.

Fru Arnman.

Bror vet inte sjelf huru väl bror vill oss, och bevisar oss alltid en sådan hjertans innerlig vänskap och tillgifvenhet, alt vi aldrig nog kan värdera brors godhet.23

Askenberg.

Ursägta, Fru syster, det. är tvärtom jag, som står i. förbindelse här. För att bevara mig från ledsnad vid lifvets enformighet, sedan jag, genom min benblessyr, inte längre var duglig i tjensten, skattade jag mig ganska lycklig, att få kasta ankar hos min gamle ungdomsvän och vapenkamrat Amman, der min gamle farkost åtnjutit en omvårdnad och tillsyn, genom fru systers outtröttliga godhet, som jag inte en gång kunnat påräkna utaf egna anhö-rige.

Fru Amman.

Bror talar som bror inte hade några anspråk på vår tacksamhet. Kom bara ihåg, allt livad bror gjort för vår Arve, innan han for till Gymnasium. • • (halft för sig sjelf.) Gud gifve han vore bär i afton, stackars gosse, för att trösta oss i vår ångest! (högt.) utan att tala om alla andra tjenster, bror gjort min gubbe.

Askenberg.

Ah! . . . tala inte derom. Men fru syster nämnde Arve, . . . (med en suct.) Den som hade ett sådant hopp för sin ålderdoms glädje, som syskonen ha i honom, då borde man inte ha skäl till missnöje, hvarken med det förflutna eller närvarande.

Fru Amman.

Ja, Gud välsigne honom! . . . det är verkligen en rar och präktig gosse, och jag tror äfven, att bror älskar honom lika mycket som vi sjelfva. Kunde jag blott, få den der oöfvervinnerliga lusten, för fadrens yrke, utur honom, derföre, att jag anser det vara för mycket fullt af mödor och äfven-24

tyr, så skulle jag, i sanning, vara än nöjdare, {förtroligt.)i Men kan bror inte en gång säga mig, huru det kommit till, att bror alltid velat lefva som ungkarl? . . . Mig har synts, som bror alltid varit så hemlighetsfull, hvarje gång vi börjat tala i detta ämne. Jag är annars just inte nyfiken, men vet bror, att någonting om brors nngdom, skulle sannerligen intressera mig att få veta.

Askenberg.

Det kunde vara mycket att tala om, i den saken, men det kan också ske i korthet, och ehuru jag sällan vidrör detta ämne, vill jag likväl gå fru systers önskan till mötes, och i afton, medan vi vänta på bror Arnmen, berätta en liten, men minnesvärd episod ur min lefnad.

Fru Amman (med en blick pä klockan).

Herre Gud! . . . klockan skrider till tolf, allt hvad hon hinner; . . . men jag vill ändå förtrösta på försynens nåd, och ännu en stund ge mig tålamod; — Jag tackar bror således för förtroendet.

Askenberg.

Det finns ett gammalt ordspråk som säger, att man aldrig är för gammal att begå en dårskap, och sanningen häraf känner ingen bättre än jag. I mina ynglingaår, bevarade Gud mig från hvarje öfverilning, och aldrig gjorde jag mig då skyldig till någon handling, hvars följder sedermera kunde blifva menliga för mitt lugn. Ströfvande omkring på hafven, frän den ena orten till den andra, var jag endast tillgifven mitt yrke, och fann blott nöje i mina pligters uppfyllande. Men vid några och trettio

års25

års ålder, lärde jag i Götheborg hänna en flicka, vid hvilken jag serdeles fästade mig, och denna händelse, rubbade till ingen liten grad, det lyckliga själstillstånd, hvaruti jag dittills lefvat. ; Det var en god och ädel qvinna, hvars själ och hjerta var vida höjdt öfver hennes stånd; och fastän af ringa härkomst, tillhörande den tjenande klassen, samt utan hvad man kallar, någon finare uppfostran, fann jag snart att hennes anspråkslösa och ädla väsen, på mig gjort ett varaktigare intryck, än jag i början förmodat, hvilket, till ännu högre grad, var förhållandet med henne, den arma Maria Granqvist.

Fru Amman.

Kors, bror, en sådan nyhet jag i afton far höra! . . . och jag som alltid trott att bror ....

Askenberg. (infallande).

Någon tid kände vi oss båda lyckliga, utan att tänka på det tillkommmandc; men snart var allt förändradt. Den Korvett, på hvilken jag tjenstgjorde, blef oförmodadt beordrad, att stöta till den del af Svenska flottan som då låg i Östersjön. Aftonen före afseglingsdagen gick jag derföre att taga afsked af henne, sedan jag, hindrad af tjensten, inte sett henne på en hel vecka. Men . . . föreställ er, fru Syster, min bestörtning, när jag inte fann henne, utan blott ett bref, deruti hon underrättar mig, att, •edan hon i åtta dagars tid, förgäfves väntat min inkomst, hade hon samma dag, sett sig tvungen emna Götheborg, af orsaker, dem hon miinlligen kulle meddela mig; — men att hon inte längre üinde dölja den olyckliga omständigheten, att hon ände sig snart blifva mor. (tiger under djup rörelse.)26

Fru Amman.

Ja, jag må tillstå, att bror förvånar mig allt mer och mer.

Askenberg.

Hvad skulle jag göra? ... Jag måste följa tjen-stens kallelser, oaktadt jag velat ge mitt lif för att råka henne der hon i brefvet bad mig söka sig, som var utom staden. Jag kunde det ej! — I åtta års tid, höll mig tjensten beständigt aflägsnad från Götheborg, och då jag slutligen återkom, var hvarje spår efter henne, för mig, försvunnet; Och i höst är det tretton år, sedan denna epok i min lefnad.

Fru Amman (förundrad).

Nå! . . . Bror har aldrig sedan råkat henne? . ..

Askenberg..

Aldrig! . . . Alla mina efterspaningar ha, tyvärr! varit fruktlösa. Den enda upplysning jag kunnat vinna, är, att en sådan person, som den jag efterfrågat, sedermera blifvit gift, som det tros, någonstädes hit upp åt skärgåden; men när, och hvarest, vet ingen.

(Annicka inkommer hastigt. JClockar} visar öfver tolf.)

ÅTTONDE SCEN.

De förra, ANNICKA.

Annicka.

Du himmelske Gud! kära, goda Fru, hvad är att göra? . . . Klockan är redan mycket öfver tolf, och hvarken Löjtnanten eller karlarna komma. Jag är27

-säker att någon olycka händt. Mårten har hela tiden gått ute långs åt stranden, och lyssnat och spejat både med ögon och öron, fastän nattens mörker, och vädrets häftighet, hindrat honom att upptäcka något. Men just nyss, säger han sig hört, flera skott lossas, i trakten bortåt pater-noster-skä-ren, . . . och troligen är detta någon signal, eller hvad det heter, om hjelp, kanske i någon faslig belägenhet.

Fru Amman (j den yttersta bestörtning.)

Kors i Herrans namn! Annicka, — Skott, säger du? —

Annicka.

Ja, kära Fru, vinden ligger hitåt, så att han tydligen hörde dem, så mycket säkrare, som stormen stillnat något, på den sednare halftimman. (förtviflad.) Min Sven! . . . Min stackars Sven, som är med; . . . Herre Gud! tänk om de äro i sjönöd; . . . tänk, om de skulle omkomma! . . . (snyftar.)

Fru Amman (likaledes förtviflad) .

Det är förskräckligt! . . . Jag arma olyckliga qvinna! .. . Mina hemska aningar ha inte bedragit mig. . . . Du klagar, Annicka, öfver hvad som kan hända din Sven, — hvad skall jag icke då göra. . . . Min Gubbe! . . . Min Make! . . . Min Arves far! O, det är för mycket! . . . Bror! bror! . . . hvad är att göra? . . . råd mig! — bistå mig! —

Askenberg.

Var nu inte så tröstlös, kära fru Syster . . . Allt kan ju ännu bli godt och väl igen, om det än

2*2S

ser mörkt ut för ögonblicket, [afsides.) Jag liar så ofta varnat och bedt den olycklige, att vara mindre nitisk och ihärdig i tjensten, (till sin nicka.) Hvar är Mårten, Annicka? . . .

Annicka.

Han sprang bort till Nils Asmtmdsons, för att få låna deras storbåt, och, om möjligt var, få karlarne med sig, att skynda ut till räddning.

Askenberg.

Nåväl! . . . Spring du då och väck några flera grannar, så ska vi alla ut, ännu i denna timme, och försöka hvad som kan göras. Jag skall anföra, och Gud, hoppas jag, skall styra vårt företag. Låtom oss förtrösta på honom, fru syster, så skall vår framgång bli otvifvelaktig.

Fru Arnman.

Himlen vedergälle bror! . . . Äfven jag vill följa med; ... jag kan ro; . . . jag bar krafter att vara behjelplig.

Askenberg.

Nej, fru Syster, det får inte ske! ... Bli fru Syster hemma, och var lugn, så mycket som möjligt; — lita pä oss! . . . Stanna du qvar här, Annicka, jag vill sjelf skynda till Strömgrens.

Fru Arnman.

Ja, jag skall lyda Bror! . . . Men kom Annicka! — Spring efter stopskaggen, som vi ska fylla, och låta bror få med sig till karlania! — (j det hon gàr.) Min gubbe! . - . Min stackars gubbe! . . .

(alla gä.)C Ii angemen t.

Samma decorationer som första Tableau'n nemt. rum hos Haraldsons.

MONDE SCEN.

Anton (instörtar med förstördt och förvirradt utseende, och visande genom sina våldsamma ansträngningar och sinu klagande ljud, alla tecken till vansinnighet).

Fly! fly! . . . Hvar skall jag gömma mig? . . , Hvar? hvar! . . . livar är luckan till plikten, att jag må kunna hala mig dit ned. ... De draga mig eljest med sig i vågorna. — Hu! hu! . . . jag ser dem der nere på djupet; ... jag ser deras krossade hufvuden; — deras blodiga anleten! . . -Jag ser, huru de röra sig. ... Ah! — hör, huru de qvida! . . . huru de jemra sig! (sutterfingrarna i öronen.) Skona mig! skona mig! ... det är ju inte jag, som mördat er! ... St,

st, nu tiga de. Spola bort blodlefrarne från relingen, sa' far; — de1 var ju blott nödtvång. Ja, för att rädda sig sjelfva, sköto de ihjäl dem, och kastade de halfdöda offren öfver bord. (uppger åter igen ett ihållande skri. . . . Ja! ja! . . . jag skall tiga; — slå mig blott inte! . . . Aj! aj! inte så mycket, ni hör ju, alt jag tiger.

(Ha raidson inkommer, bärande ett segel samt mtl stycke af en kronoßagga under armen)30

TIONDE SCEN. HARALDSON, ANTON.

Haraldson (rytande).

Hvad skriar du efter, usling, kanalje! . • det är ju ingen som gör dig något. Har jag inte redan haft äfventyr och förargelse nog, denna olycksaliga natt, utan att jag skall tvingas, höra på ditt ohyggliga tjut! . . . (visande en dagg som han tar fram mellan seglet.) • Förbanna mig! om du öppnar din mun, skall icke denna, ännu en gång, lära dig känna far din! — Bär dig inte åt som en galning, utan gå nu ned i sjöboden med detta. (Han vecklar ut, och rullar sedan ihop ßaggan.) • • • Na! . . .

kommer du fram? . . .

Anton (nalkas darrande fadren).

Ja, ja, ... jag skall tiga; ... slå mig bara inte; jag skall inte sqvallra; — jag ... jag . . . jag vill vara tyst; — det var ju nödtvång; — jag skall aldrig förrå ....

Haraldson (häftigt).

Håll munnen, säger jag! . . .

(Anton skyndar ut med det han af Gulben emottagit).

ELFTE SCEN.

Haraldson (ensam).

(Seende efter Anton.) Död och förbannelse! . . . den der galningen, kommer väl slutligen att bli min olycka, om jag inte hittar på något medel att få honom stum.---— Det är ändå besynnerligt,31

att afkomma» inte bättre duger. Den andre har väl mod, men det är inte utan, att någon skruf är lös, der äfven. Usch! ... det var den ruskigaste natt i min lefnad. (stampande förargad med foten.) Fan anamma! — Att jag inte skulle få fram pac-korna, i natt heller. Men det var också inte rådligt, att ge sig längre på väg, efter ett sådant arbete. (gnuggande händerna, skrattande.) Ha, ha, ha! Emedlertid gick det förträffligt! — de' kan man då inte neka. Att på en gång få tre tullsnokar att bita i gräset, utan fara att bli upptäckt. Ha, ha, ha! . . . ingen enda skymt till misstanke; — och den förhatlige jakten, se'n! . . . den, vill jag tro, att hin håle just nu gör en ypperlig stekbrasa af, såvida den inte stannat qvar på sjöbottnen. . . . Pojkvalpen är det värsta; . . . men jag vill tro, att denna nattens väderlek, skall ha' en afgörande verkan, på den smula helsa han eger. I annat fall, sä . . . hm ... ja, så är han blott en fåne, som ändå ingen nytta gör i verlden, antingen han lefver eller inte.

(Birger inkommer.)

TOLFTE SCEN. HARALDSON, BIRGER.

Haraldson.

Ar allt åter i sin ordning, att ingen i morgon kan märka vår nattliga färd? . . .

Birger (dystert).

Ja! —

Haraldson.

Hvad tror du om pojken? — Jag är rädd, att32

lemna uslingen at sig sjelf, men vet inte' hvad som vore rådligast att göra.

Birger (med kallt allvar.)

Intet kan göras. Den arme gossens hjerna liar blifvit rubbad, af hvad han i denna natt varit vittne till. Ni hade inte att medta honom. Fyra blodskulder hvila på våra hufvuden,- — Gifve Gud att bränningarne vid pater-noster-skären slukat oss alla.

Haraldson.

Är du en sådan feg kruka, alt du redan ångrar en gerning, hvartill vi i alla fall voro tvungna. Hvad jag en gång gjort, ångrar jag aldrig; — Käringar kunna pipa, men männer handla. Du borde blygas att tala, såsom du inte vore son till Håkan Haraldson, den djerfvaste lurendrejare i skärgården.

Birger (hånande.)

Och Mördaren, och Sjöröfvaren! —

Haraldson (häftigt.)

Tig, pojke! . . . Och kom inte med sådana ord till far din. Du känner mig skulle jag tro.

Birger (med dundrande röst).

Tig sjelf! — isgråa syndare, — och missbruka inte det tålamod, som jag, i egenskap af er son hittills visat er. Tänk pä den räkenskap, vi båda' en gång, ha att aflägga, för denna nattens gerningar, och kom derjemte ihåg, att ert välde öfver mig, från denna stund är slut! — Jag tänker hä-^ danefter, inte af er låta leda mig, såsom man leder ett kreatur vid dess grimraa.33

Haraldson (afsides.)

Krutet är likväl godt, märker jag, men ovanan har gjort honom lättretlig. När han får sofva på saken, tänker han väl annorlunda; — — — jag måste derföre lemna honom, (högt.) Du talar ur hög ton i afton, . . . Men jag kan förstå, att du är trött, och behöfver ro; — låtom oss derföre bägge gå till hvila. God natt! — (Haraldson gar under det han stumt betraktar Birger, hvilken dyster sitter pà en stol, försjunken i djupa tankar. Sedan Gubben utgått genom fonddörren, inkommer Erika hastigt, genom sidodörren)

TRETTONDE SCEN.

ERIKA, BIRGER.

Erika.

I himlens namn! säg, hvad som kommit at den stackars Anton? . . . eller hvilka olyckor, J återigen i natt, ha'n föröfvat? . . .

Birger (betraktar henne först med mörka blickar)

Och det frågar ni mig, Erika ? . . . (med hånlöje.) Och väntar att jag skall svara er? . . .

Erika.

Var inte så förskräcklig, Birger. O, haf barmhertighet, och visa mig förtroende! —

Birger.

Är ni då beredd att höra, hvad jag nu kan ha34

att förtälja er? — Ni som alltid sä väl kommer

ihåg pligterna mot er sjelf, (ironiskt.) länk om 111

skulle uppoffra ert lugn, för att nu få veta, hvad som i natt tilldragit sig.

Erika (besinnande sig)

Beredd! — säger ni, . . . nej! nej! — jag vill inte veta något. (Hon vill skynda ut, men Birger stiger upp, tar henne

i armen och leder henne häftigt fram mot ramfen.)

Birger.

Jo! jo! — nu skall ni veta det! ... nu måste ni höra, hvilka gerningar, ni sjelf gifvit anledning till! . . . och hvilka skulder, ni, lika väl som jag, hädanefter måste bära. — Så vet då: att denne man, som för några timmar sedan, anropade er, om en uppoffring, för hvilken Gud i himmelen, en dag skulle belönat er; . . . denne man, som velat ge sitt lif, för att vinna ert bistånd, till en förbättrad lefnadsbana; . . . denne man, säger jag, . . . (med gräslig röst) , är nu mera ... en mördare! — Och denna hand, som jag, jemte ett ångerfullt hjerta, nyss ville ägna er, — hvarmed jag velat skapa er egen och min lycka; . . . denna hand, är nu sölad i blod! ... i oskyldiga offers blod! . . . hvilkas hämndeskri och förbannelser, oupphörligt ska1 ljuda i mina öron.

Erika (medfattning).

Olycklige! och J darren inte, för de följder, jag, genom den verldsliga lagen, måste bringa öfver edra hufvuden! —

Birger (med bittert leendt.)

Nej, Erika; — Ni ville ånge oss, men det skall35

ni inte! — En menniska med ert förstånd, och med den erfarenhet af verlden, ni eger, kan inte utsätta sig för ett sådant äfventyr, — ty då hade jag inte uppenbarat för er detta brott. Det är sannt, att Jaktlöjtnanten och hans tvenne följeslagare, i natt hafva omkommit, genom mig och min far, hvartill vi sågo oss tvungna, om vi inte sjelfva velat falla i lagens händer, och dertill lidit en oerhörd förlust, ty olyckan var med oss; — Det är äfven sannt, att vi borrat och sänkt tulljakten; men inte det minsta spår till våldsam behandling, vid deras försvinnande, är synligt, — och inte en gång, den aflägsnaste skymt af misstanka, skall falla på oss. Tvärtom skall det heta, att Tulljakten med dess besättning förlist i stormen under natten. Gör derföre som ni vill, men öfverväg noga följderna. Ni skall intrassla er i en långvarig rättegång, utan att ni får oss fällda, ty delta kan aldrig ske emedan inga vittnen finnas. Vi neka bestämdt till allt, och gå fria från saken. Er återstår då endast minnet, att i grund ha förstört en menniska, hvilken ni kunnat rädda och rycka tillbaka från afgrunden.

Erika.

Gud i himlen! se till min ångest. Tror ni miü då vara dömd, att för evigt vistas under samma tak med ....

Birger (infallande).

En menniska, den ni sjelf gjort lill mördare. Ni måste dock veta, Erika, att ångern redan, med sina hvassa hullingar, gripit sig fast i mitt inre, och detta, bör likväl, till någon del, göra er skonsam. O, Erika! jag bad er så innerligt, ur djupet af mitt hjerta, om misskund. Jag ber er ännu, med hela den36

t

värma, en ångerfull och förkrossad själ, någonsin varit mäktig, — att blifva min hustru! — och lofvar er, vid den nåd, som ännu finnes i himmelen! — att bela min lefnad hädanefter skall blifva en oafbruten kedja, utaf afbetalningar på min syndaskuld. —• Jag begär inte något svar af er i afton; . . . Jag vill inte plåga er med mera, än hvad jag redan gjort. En veckas betänketid ger jag er, men efter denna tid, — ja! efter denna tid, måste ni lemna mig ett svar, som skall bestämma öfver mitt, och måhända fleras lif och öden. Gud styre ert beslut! . . . Farväl! — (går.)

Erika (pä Å-nä).

Evige Fader! . . . Du, som dömer öfver känslor och handlingar! . . . Måste jag uppoffra mig för denna syndare, ... O! så sänd mig då en vink af din mäktige vilja! . . . (Förblir liggande pel knä med ansigtet döljdt i näsduken)

Ridån faller.

ANDRA AKTEN.

Samma decorationer som Första Aktens andra Tableau, nemligen: Rum hos Ammans. Sex är äro nu förflutna.

TÖRSTA SCEN.

ASKENBERG, Fru ARNMAN.

Fru Arnman. \ Bror har rätt! — Ingen blir lottlös i verlden3 7

Likväl anser ju bror undergifvenhet för den Hög-stes vilja, vara en af våra förnämsta pligter. Låt oss derföre inte glömma denna dygd. Det var en tid, då äfven jag trodde mig ha skäl att knota på försynen, som undanryckte mig min gubbe, midt i den verksammaste tidpunkten af sin lefnad. Det var ett hårdt slag, — så mycket mer, som han var mitt, och, som jag då trodde, min Arves, ende stöd; men, Herran vare prisad! som likväl sedan så underbart styrt allt till det bästa. Hvem vet, om inte bror äfven, ännu en gång, lyckas att återse sin Maria, och kanske äfven sitt barn om det lefver. Sådana underverk har man ju ofta sett förr.

Askenberg.

I många år, har mitt hjerta känt en innerlig längtan efter ett sådaut ögonblick; — men ack, fru syster! denna längtan lär tyvärr aldrig tillfredsställas. Likväl klagar jag inte, ty jag har ju i fru systet en trofast vän, och en son i min raska Arve, och detta borde väl vara nog för att känna mig lugn och lycklig.

Fru Amman.

Och vi återigen, hafva i bror funnit ett stöd, hvarföre vi aldrig nog kunna tacka försynen. Hvad hade det väl blifvit utaf oss, efter min salig gubbes olyckliga slut, om vi inte haft bror, som deltagit i vår sorg med tröst, råd och uppmuntringar. Med djup bedröfvelse ihågkommer jag ännu den olycksaliga aftonen, då vi så oroliga, väntade hans hemkomst ; — och med rysning återkallar jag i minnet, den förskräckliga underrättelsen som dagen derefter meddelades mig, att han, tillika med sina följeslagare, blifvit offer för de rasande vågorna.38

Askenberg.

Ja, det var en hemsk natt, sådan, som då sjön vanligen hungrar efter rof. Det är nu på sjunde året sedan denna fasliga händelse, och mycket har också derefter tilldragit sig. Ger Gud blott Arve helsan och medgången, så finns det ännu mycken glädje för oss, hvarmed vi kunna skingra minnet af salig' Ammans olycka.

Fru Amman.

Alldeles! bror; — Arve har under de tre åren han redan innehaft tjensten, njutit mycken lycka. Välsignad vare den hemliga hjelparen som skaffade honom platsen efter fadern. Måtte han blott inte på sistone bli lika olycklig som gubben.

Askenberg.

Derifrån ska vi dagligen be Gud bevara honom och oss, fru syster; — Men hör nu: i den der saken, hvarom vi förut talat, angående hans frieri, bör fru syster likväl ge med sig. Gossen har ett varmt och trofast hjerta, det vet jag bäst, som grundlagt hans uppfostran; men han är styf och oböjlig i sina, en gång fattade, beslut. Han älskar flickan uppriktigt, och jag tror bestämt, att det blefve hans lycka, om han kunde få henne till hustru.

Fru Amman.

Nej, nej, bror! låt oss inte mera tala om den saken. Jag skulle aldrig kunna förlika mig med den tanken att min son vore måg till gubben Haraldson, den gamle spetsbofven; — för hvilkens skull salig Amman så ofta vågade sitt lif, tills vi slutligen förlorade honom, och hvarigenom Samhället äfven misste cn redlig tjensteman, hvars enda fel bestod i för mycken ihärdighet i sitt kall.39

Askenberg.

Jag gillar och högaktar fru systers yttrade tänkesätt, nu som alltid; — men besinna ändå, att dottren, oaktadt fadrens förra lefverne, både kan vara, och äfven som jag tror, är en god och präktig flicka; — alt hon dessutom blifvit uppfostrad af den unge Haraldsons hustru, som sannerligen, i allo är en klanderfri qvinna, och jag skulle

derföre tro, att fru systers motvilja i detta fall, smakar något litet af fördom, som . . . ursägta fra syster! ... är ganska olämpligt, för att inte säga, oförnuftigt.

Fru Amman.

Det må vara, att bror anser mig fördomsfull, men jag kan likväl aldrig, med lugnt samvete ge min välsignelse till denna förening. Om bara bror tänker på deras fordna lefnadssätt: deras smutsiga yrke som lurendrejare, så hoppas jag, vi inte mer ska komma att tvista i denna sak. Hvem känner dessutom allt hvad dessa menniskor kunna ha gjort sig skyldige till? . . .

Askenberg.

Deruti kan fiog fru syster ha rätt; . . . men deras vandel har likväl, de sednare sex åren, varit exemplarisk och utmärkt af många goda och vackra drag. Hvilken frikostighet har inte Birger, alltsedan sitt giftermål med Erika, visat emot dessa fattiga utblottade slrandbo'r, hvaraf otaliga, ‚utan honom, längesedan skulle varit ihjelsvultna; — Huru mången sysslolös arbetare, färdig att omkomma i elände, har han inte skaffat förtjenst och uppehälle, genom sitt företag med galeasen, som han byggt, och redan i €tt par ar, sjelf såsom skeppare» fört med frakter frän Götheborg. Det är väl sannt, att ingen40

vet, hvarifrån deras stora förmögenhet kommit, men huru dermed än förhåller sig, så synas de åtminstone göra ett ädelt bruk af densamma, och förtjena i sådant fall vår tillgift och aktning.

Fru Amman.

Nå — tror väl bror, att gubben sjelf har någon del i alla dessa goda gerningar, hvars värde, det vare långt ifrån mig, att söka undandölja.

Askenberg.

Nej, det är ganska sannt; — gubben är alltid samma despotiska tvärvigg, som förr, men de unga förstå mästerligt konsten att hålla honom i tygeln, så att han inte vågar annat, än rätta sin vilja efter deras.

Fru Amman.

Men ser inte bror, att flickan i alla fall är hans dotter, och således beroende af honom. Det gör mig sannerligen ondt om henne stackare, ty jag tycker, uppriktigt sagt, att hon är ett raskt, dugligt och oförderfvadt barn; — men bror skall veta, att lika mycken högaktning jag har för de unga, lika mycket hatar och afskyr jag gubben, och kan således aldrig ge mitt samtycke till en förbindelse emellan min son och hans dotter.

Askenberg (seende genom fönstret).

Jag ser Arve är hemkommen och skyndar hitåt. Han skall troligen snart komma att tala med fru syster, om saken; Jag ber derföre, både för hans, min, och fru systers egen skull, — att fru syster söker bryta dessa sina grundsatser, hvilka jag väl måste vörda, men som jag ändå önskar se besegrade.41

ANDRA SCEN.

De förre, ARVID.

Arvid.

God morgon min mor! . . . god morgon farbror Pehr! ... Nu är jag åter hos er! . . .

Fru Amman.

Välkommen barn! . . . Välkommen! . . . Huru har det gått för dig i dag? . . .

Arvid.

Ypperligt min mor! . . . Återigen ett beslag; — ganska indrägtigt ska J veta!. . . Farbror Pehr känner väl den der stolta och pcnningdryga Köpmannen Pundström, som alltid gjort sig ett nöje af att preja och pina våra stackars fiskare? . . . Nu liar lyckan gynnat mig, att ge Herr Patron en liten minnesbeta, som jag vill tro, skall qväsa

krämareliögmodet något, både hos honom och hans sidendraperade fru. Ett beslag, mina vänner, pa åtta tusen riksdaler! —

Askenberg (skakande hans hand).

Jag gratulerar dig, min raske gosse! . . . lyckan synes i sanning gynna dig; ... må den alltid bli dig bevågen! ... jag önskar inte något högre.

Arvid.

Tack, min hederlige farbror Pehr! tack! — Jag vet, att min lycka, ligger er, likså väl som min mor, om hjertat.42

Fru Amman.

Min Gud och Skapare, Arve! är det möjligt att Pundströms nu äntligen fått en sädaii knäck? Det strider emot min natur, att vara glad åt andras fall, . . . men, Gud förlåte mig! . . . när de der ' dumdryga krämarne någon gång också kunna bli näpsta, tycker jag det just vara billigt.

Arvid.

I sanning min mor! — känner jag mig icke både glad och tacksam, öfver de framgångar himlen beskär mig. Mina pligter i mitt kall, skall jag också lika troget uppfylla, som jag i afseende på min tjenst, icke känner någon skilnad mellan krämare och Grossör. Men nu måste jag åter skynda bort, Jag har fått höra, att Kapten Haraldson lär vara hemkommen från sin resa till Holland: — jag vill derföre som hastigast segla öfver till Tistel-ön, för att rådgöra med honom om Skolbyggnaden här vid liskläget.

Fru Amman (lindrigt förebrående).

Måste du nu återigen till Tistel-ön? . . . Arve, Arve, . . . gör mig ingen sorg! . . . Jag fruktar att dina beständiga färder till Haraldsons, slutligen gör dig upprorisk emot din mors vilja, då. du inte lyssnar till mina föreställningar.

Arvid.

Ack min mor! . . . har ni ännu inte ändrat edra tänkesätt? Jag hoppades ändå, att ni, efter fru Ha-raldsons och Gabriellas sista besök här, skulle insett orättvisan af edra omdömen. Kan ni då vara så likgiltig för eder enda sons, eder älskade Arves, lycka och sällhet? ... O min mor! Om ni fullkomligt43

kände denna flickas egenskaper, skulle ni inte längre vara så hård. Hennes skönhet, som öfverträffar allt hvad jag hittills sett, är likväl intet, emot hennes rena själ, och oförderfvade hjerta. Hon skulle älska er lika mycket som jag; . . . Hon skulle med barnslig tillgifvenhet, vårda er bägge; hon skulle bära er på sina händer, om hon kunde. — O min mor! ... låt beveka er! . . . gif mig ert samtycke, och välsigna vår förening! . . .

Fru Amman.

Hör upp, min son, hör upp! ... Så mycket jag än älskar dig, och högaktar flickan, förbjuder mig likväl milt samvete, att gilla din kärlek till henne. Jag skall aldrig glömma den uppenbarelse, jag hade en natt i drömmen från din sal i1 far, samma år, som du utnämndes till Kustbevakare efter honom. Jag tyckte, att min stackars gubbe stod framför mig; — hvarje hans drag var mig så klart, — men jag fick inte länge fägna mina ögon med att se honom, ty han tog mig i handen och sade: "Kathrina, vänd dig om och gråt!" — Förskräckt vände jag mig, men då hade en stor förändring föregått. Du och jag, sutto i en båt, för att resa till ditt bröllopp. Som båten svängde, kände jag igen Tistel-ön, och i ett af fönstren stod bruden. Det var Haraldsons dotter! . . . hon syntes kall och orörlig som en bild, med alldeles hvita kinder, och hvarken helsade eller såg oss. Stora droppar föllo ned från hennes ögon, men det var inte tårar, utan — bloddroppar! . . . Darrande i hvarje led, vände jag mig åter. Jag såg inte mer sali' far men hans röst hviskade mig så klart i örat, att jag inte visste om det var dröm eller sanning, — "Kathrina, blodet som du ser, är mitt!" —44

Arvid.

Ack min mor! . . . det var ju blott en dröm, föranledd endast af edra beständiga tankar pä min far, och er motvilja

för Haraldsons.

Fru Arnman.

Jag sade mig visserligen sjelf så, att en synvilla eller en dröm, har ingenting att betyda. Men jag drömde knappt, ty jag var straxt vaken. Jag slumrade ånyo, och åter framstod samma syn för mina ögon. Då framkom plötsligt farbror Pehr, och borttorkade blodet från brudens kinder, och kysste henne på pannan. Vid denna syn, trängde ett ovilkorligt utrop öfver mina läppar, och sedan var det förbi med min sömn under bela natten. Tänk nu sjelf efter betydelsen af denna uppenbarelse, min son. Jag vet att Farbror Pehr önskar din sällhet, som sjelfva drömmen, fastän oredigt, tycktes bevisa; — säkert skall han förena sig med mig, och bedja dig, på ett annat håll uppsöka dig en brud, föra henne i mina armar, och jag skall välsigna henne, såsom min dotter.

Arvid. ;

Nej, min mor, nej! . . . med förlusten af Gabriella, afsäger jag mig äfven hvarje anspråk på någon annan maka. Henne, allena, älskar jag, och henne måste jag tillhöra, eller — ingen!

Fru Arnman.

Du vill således äkta dottren till honom, som likväl var en medelbar orsak till din fars sista färd, och derigenom äfven hans olyckliga slut?

Arvid.

Jag vet, min mor, att ni afskyr gubben Harald-45

son, och äfven jag, kan inte heller tåla honom; men detta skall likväl aldrig försvaga min kärlek till hans dotter, som inte bör få umgälla fadrens missgerningar. Och dessutom, har hon en bror och en svägerska, som förtjena er, och hvarje rättskaffens menniskas högaktning. Huru många olyckliga varelser, kring våra nakna klippkuster, höres inte dagligen välsigna dessa makars oegennyttiga ädelmod ? . . . Och huru mången vacker handling, pryder inte denne Birgers sednare lefnad, hurudan den förra än må hafva varit? ... Pä sin sista bortresa, har han med ovanlig beslutsamhet och i egen lifsfara räddat flera menniskolif, hvilka i sjönöd under Norrska kusten, emotsågo en ögonskenlig död på vraket af deras redlösa skonare. De blefvo alla, jemte en del af godset, genom hans rådighet räddade, och nu med honom hemkomne till Götheborg. Säg min mor! äro inte dessa gerningar, som, till förmån för Gabriella, förtjena be-hjertas.

Fru Amman (halft för si3 sjelf).

Ja, hvem vet, om det der endast inte är afbetal-ning på någon gammal skuld. Men låt oss, åtminstone inte i dag, tala mera härom. Kom mina vänner, vi vilja gå till bords, middagen har redan länge nog väntat, (gàr.)

TREDJE SCEN.

i

De förre, utom Fru ARNMAN.

Arvid.

Min hederlige farbror Pehr! . . . Min andra far! hvad är att göra? . . . huru skall jag kunna be-46

segra denna egensinnighet, hos min, eljest så goda och älskade moder? . . .

Askenberg.

Misströsta inte, min redlige Arve! — Jag har väl försökt allt, för att beveka din Mor, utan att hittills ha lyckats — ty hon har sina grundsatser, som äro ganska lofvärda — men jag vill ännu inte förlora hoppet. Jag håller utaf flickan, ja! en oförklarlig makt fäster mig vid detta barn, och för din, och hennes skull, skall jag ännn en gång försöka. Men säg mig! — vet flickan, eller Haraldsons sjelfva, någon ting om dina afsigter? . . .

Arvid.

Nej, gode Farbror, — tvertom tyckes Erika, och isynnerhet den yngre brödren, som ni vet, tidtals är vurmig, och, till och med, rent af galen, på alla möjliga sätt, söka a.fhålla mig från, att lemnas ensam tillsammans med Gabriella. Det oaktadt, har jag likväl det bästa hopp, att hon hyser samma känslor för mig, som jag för henne.

Askenberg.

Nå godt! ... då har det ingen fara. Men låt oss nu gå in till middagen; — sedan må du fara till Tistel-ön, medan jag, ännu en gång, med böner attackerar mor din. (de47

Ta bl e a ii.

Ett elegant rum hos Haraldsons.

FJERDE SCEN.

ERIKA, GABRIELLA (inkomma under samtal).

Gabriella.

Huru kan du sä väl gissa till mina minsta önskningar, Erika? . . . Och hvarmed skall jag kunna bevisa dig, hela vidden af min tacksamhet? . . . Du, på en gång, min syster, . . . min mor, . . . min väninna, . . . mitt allt! ... O, huru mycket är jag dig inte skyldig! . . .

Erika.

Tala inte så, min lilla Gabriella! . . . hvad jag gjort för dig, och kanske äfven, för mången annan, har blott varit min pligt som menniska, och derföre är ju din kärlek min ljufvaste belöning.

Gabriella (sjunker tacksamt i hennes famn).

0, hvad jag älskar dig! . . .

Erika.

Redan ofta tillförene, ha jag och Birger omtalat, huru vi skulle kunna bereda dig några förströelser, dem vår skärgårds enformiga lif inte är mäktigt att erbjuda. Du är ung, och behöfver se verlden från dess glada, lefvande sida; — Vi ska' derföre betje-48

na oss af tillfället, och följa med Birger till Götheborg, då han i natt återreser till sitt fartyg.

Gabriella (gladt).

Ack, hvad det skall bli roligt! . . • Men, säg Erika, vi komma ju inte hem på några da'r, åtminstone? . . .

Erika.

Ja min vän! . . . meningen är, att vi ska"' njuta af det trefliga marknadslifvet, som nyss börjadt.

Gabriella.

Så mycket bättre! . . . Jag skyndar genast alt laga allt i ordning för afresan, (skyndar ut.)

FEMTE SCEN.

Erika (ensam).

Lyckliga oskuld! . . . som, insöfd i ungdomens skönaste drömmar, ännu inte vaknat till lifvets bitterhet. (eftersinnande.) Skall hon alltid förblifva lika säll? . . . nej! . . . hon står redan vid brädden till en afgrund, . . . ehuru okunnig om faran. Glädjande sig åt Götlieborgsfärden, anar hon inte, att det endast är den unge Ammans farliga grannskap, som hon i tid, och för alltid, måste undanryckas. Stackars Gabriella! . . . måtte det blott inte vara för sent! — mina svaga bemödanden ska" då inte ha varit förgäfves, att bevara henne lika heligt, som jag vill rädda Birger, och föra honom ångerfull till den Eviges thron. (Blir varse dnton, som nu syns i dörren med ett metspö i handen.) Ah!

— An-49

— Anton, . . . arme yngling! . . . paroxysmen synes ånyo börjad.

SJETTE SCEN. ERIKA, ANTON.

Anton (lalande för sig sjelj, utan att märka Erika).

J ha'n i flera år varit borta nu. (seende sig vexelvis pä båda sidorna, under det han långsamt går och sätter sig) Hvarför bar jag då, så länge måst vänta på er? . . .

Erika (afsides).

Ack! ... det är hans englar, som han åter tror sig ha råkat. Gud ske lof! att det inte är den onda dämonen, som i dag bemäktigat sig honom. Jag vill obemärkt afhöra hvad ban säger.

Anton.

Ja så, J ha'n inte varit borta från mig, säger du, fastän jag inte märkt er. Det var snällt, af er; — jag vill likväl gerna oftare se er. . . . Men säg mig, du lilla röda galning, (seende uppmärksamt på högra sidan) hvarför du ständigt ser så ledsen ut? . . . Det gör mig ondt i hjertat, när du så der fäster ögonen på mig. (En stunds tystnad.) . . . Lifvets ; engel, säger du. Ja så, . . . bitterhet och smärta!

... hm, hm, . . . inte skall du vara så sorgsen, |derför! ... Du bjuder ju så godt du har, ... " och inte är det heller ditt fel, att det växer mask i dina granna äpplen. Se så, trösta dig nu! . . . Ack så'na lina lockar! . . . räck fram ditt lilla huf-" 3

b50

vud, att jag riktigt ma få klappa dig. Se nu inte längre bekymrad ut! . . . När du blir större ska'vi meta tillsammans, och då skall jag trösta och roa dig.

Erika (afsides).

Måtte dessa lyckliga fantasier, alltid följa honom!...

Anton (vändande sig ät venstra sidan).

Nå, hvem är du då, som, glad och yster, är så olik din kamrat? . . . (lyssnande) . . . Bjuder du ljus och salighet utan ända, du som är dödens engel? . . . hm, hm, (han tycks begrunda detta) ja så, ju förtroligare du närmar dig mig, desto mera nalkas jag döden; . , . men när din bror kommer, lutar det åt lifvet[— det var ju så, du sa' mig? Tack, tack; men håll dig nu i styr! . . . dansa inte så häftigt ; . . . du får inte springa upp på min axel; ... du kan då lätt falla ner och slå ihjäl dig. Du ler, du. Nej, gå inte ifrån mig, hör du! . . . bli'n qvar bägge två! — (sorgset) det är bäst som det är, — jag vill inte dö — det är så hemskt och svart, der nere i djupet; — jag vet ju hvilka sora ligga der förut. Usch! usch! . . .

Erika.

(Afsides.) Olycklige! . . . (till Anton) Tala vackert med dina englar, Anton lilla, så gå de inte ifrån, dig; — de bli ju eljest rädda, och då får du ju ' aldrig se dem mer.

Anton (llir nu först varse Erika).

Ja så, du är här Erika, det var bra! . . . liar du då också talat med mina englar? . . .51

Erika.

Ja, kära Anton, och de ha sagt mig, att de, likså väl som jag, hålla innerligt af dig, blott du är stilla, . . . och inte så vild och elak, som du ibland är emot oss alla.

Anton.

Ja, de var i dag verkligen snälla som besökte mig; jag har så mycket längtat efter dem. Också har jag inte sett.

dem, sedan första året efter . . . efter . . . (förtroligt.) du förstår väl? . . . Men i dag, ser du, så satt jag som vanligt, der nere vid stranden och metade, som du vet är min enda sysselsättning. Gabriella var likväl inte med mig, och då blef jag så ängslig; — Jag hade ingen att tala med om Necken, och om böljornas lek, och om deras sång . . . med ett ord: jag blef så rädd, ser du, ... jag ... jag fruktade, att i stället för fisk . . . få upp menniskobcn; . . . och bäst jag då satt så bedröfvad, så såg jag bägge mina englar, som hade satt sig en på hvardera axeln. Du kan väl tänka huru glad jag blef, och bad dem genast följa mig hem, . . . ty, ser dti, jag ville sä gerna visa dem Gabriella, . . . men jag har ännu inte kunnat råka henne.

Erika.

Nå, men hvarför vill du ändtligen, att de ska' sc henne? . . .

Anton.

Jo, ibland tycker jag just som att Gabriella vore den ena af dessa mina englar; . . . hon är så ofantligt lik den der vackra röda, som du ser, . . . blott

3*52

med den skilnaden, att han är sorgsen och bedröfvad, men Gabriella deremot, ständigt glad och lekande. . . . Tala du med dem här, medan jag går att uppsöka henne; . . . men du skall tala vackert med dem, hör du, så att de inte springa sin väg, innan jag kommer igen. Du måste säkert lofva mig, att hålla dem qvar! . . .

Erika.

.la, min stackars Anton, ja! . . .

Anton (går åt dörren, men kommer åter tillbaka och hviskar till Erika).

Hör du, ge dig i språk med den der hvita, han som säger sig vara dödens engel; — fråga honom, hvarföre ban alltid mer än brödren, springer upp på min axel, och sätter sig så nära mitt hufvud. Sök att leta ur honom, hvad hans mening häriWed kan vara. (Anton går, Erika ser lyst efter honom. Birger inkommer.)

SJUNDE SCEN. BIRGER, ERIKA.

Birger.

Hvad jag är glad att ha' träffat dig, min Erika, för att inhemta dina råd i en sak, som på det hög-sta oroar mig.

Erika (orolig.)

Hvad? . , . hvad har händt. Birger? ... Är det Anton, som förorsakat dig bekymmer? . . .53

Birger.

Nej;--- — Har han kanske återigen fått några af sina anfall? ... Så mycket värre, om han råkar Arnman.

Erika.

Arnman, säger du? ... Ar Arnman här? Birger.

Ja! — och det är just hvad som bedröfvar mig; han är nyligen anländ, utan att någon af oss märkt honom, förr än ban redan samtalat med Gabriella. Hon berättade naturligtvis vår tillämnade Götheborgs-resa, på hvilken ban genast beslöt vara oss följaktig.

Erika.

- Himmel! . . . Det kan, och får inte ske! —

Birger.

Som du säger! . . . Men huru kunna afböja det? . . . huru, utan att stöta honom, kunna undandraga sig hans sällskap? . . .

Erika.

Vi måste uppbjuda all vår förmåga, att för i morgon göra färden om intet. Gud bistå oss! Birger. Det var en olycklig händelse, denna Ammans kärlek. Det gör mig ondt om den unge redlige mannen;— hans känslor äro lika trofasta som varma;

— och ännu mer smärtar mig Gabriellas öde, ty jag fruktar, att hennes böjelse för honom, nu mera inte är tvifvelaktig.54

Birger.

Du har rätt; — det är, i sanning, en svår omständighet. Det vore måhända bättre, alt låta oss alla resa. Dn kan ju likaväl ha ögonen med dig under resan, som här hemma. För öfrigt skall det väl en gång komma till förklaring, och ju förr han friar, desto bättre; — Nej får han ändå, såvida inte far blifvit alldeles dårhusmessig.

Erika.

Mon du vet, Birger, alt gubben har en särdeles kärlek för den unge Jaktlöjtnanten; — tänk om han slutligen ger sitt samtycke.

Birger.

Om! . . . nej, det svär jag vid min arma själ, skall aldrig hända! . . . ehuru gubben, när lian slår sig på tvären, mången gång är galnare än Anton. Likväl, förr än Jaktlöjtnanten friar, kan ingen visa af honom. Det skär mig i hjertat, att vi ska' vara tvungna göra honom en sådan sorg. När jag tänker på någonting sådant, som att jag skulle skiljas från dig, Erika, då vet jag hvad ban får lida, . . . och det till för vår skull, som . . . Gud låte inte mig också bli galen, men ofta käns mitt hufvud varmare än det varit.

Erika.

Misströsta inte, gode Birger. Den högste Förso-narn der ofvan, är misskundsam. Han känner ditt lidande, och ser den ståndaktighet hvarmed du kämpar. Han har upptecknat din ånger, och skall derföre en gång skänka lugn åt ditt hjerta.

Birger.

Ja, jag vill hoppas det, Erika, ty ändamålslüst kan55

han inte hittills ha varit mig sä ontsägligen nådig. Han har ju gett mig dig, älskade Erika, till min goda engel. Det är endast han och du, som förmå läsa i mitt hjertas innersta; som kan se den frätande mask, hvilken aldrig lemnar mig ro, — men hvilken du med varsam hand förstår att ändra i sitt läge, så att jag mindre lider af dess gnagande tand. Det är ju du, som ledt mina tankar till Honom, till goda gerningar och till frisk verksamhet; — och det är slutligen Han, som nu tillåtit mig bidra till några menniskolifs räddning. Må Han, för dina böner, min Erika, äfven göra det öfriga! —

Erika.

Han skall så göra Birger, — tro mig! — Han skall göra, hvad som är oss nyttigt. Han vet ju, att jag, sedan jag sett din fasta vilja, och dina uppriktiga framsteg pä bättringens väg, håller dig mycket kär. Vi ska derföre gemensamt bedja och arbeta i det, som allena är Honom behagligt; — snart skall friden då återvända i din själ. Nu måste jag, emedlertid öfvertala Gabriella, att afstå från resan, ty på annat sätt lär det svårligen låta sig göra att . . . men ack min Gud! här äro de redan . . .

iTTOiNDE SCEN.

BIRGER, ERIKA, HARALDSON, ARNMAN.

Sedan GABRIELLA.

Amman (till Erika, helsande).

Här ser ni ater er vanliga hvardagsgäst, min fru, och jag skattar mig lycklig, om jag inte, genom mina trägna besök, sä länge besvärar er, tills ni uttryckligen säger mig vara ovälkommen.56

Erika.

Något så olyckligt, hoppas jag, aldrig må inträffa, — ty löjtnant Ammans vänskap är för mig och min man af så stort värde, att jag vet ingen gäst, vi mera hjertligt helsar välkommen, än honom.

Amman.

Jag tackar er, min fru, ni är alltför god. Det är emedlertid inte blott en önskan att få göra en visit, ulan ett ganska vigtigt ärende till er, Kapten Haraldson, som i dag gifvit anledning till min hit-resa. Det angår den förut omtalade skolan, och jag önskade helst enskildt få säga er några ord i detta ämne.

Birger.

Med nöje står jag till er tjenst, löjtnant Arnman. Jag hoppas ni vet, att om min ringa förmåga kan bidra till något godt, är jag med sann tillfredsställelse alltid beredvillig. (vill gå med Årnman, men hejdas af gulben.)

Ilaraldson.

Det är inte någon brådska, med den der skol-affä-ren, nu inte. Ni skall tro, Herr Jaktlöjtnant, jag har ännu qvar en butelj äkta vin sedan den gamla goda tiden, och vi måste nödvändigt tömma ett glas, ert raska äfventyr till ära, som ni hade med Pundström, den sturske fan. Ha, ha, ha! men se här ha vi flickan ändtligen, (går emot Gabriella som inkommer med glas och en boutelj.) Hvar har du tagit detta min piilla? . . .

Gabriella.

På öfversta hyllan, pappa; — jag klef upp på fastagerna; — der står ju bäsla slaget ? ...57

Haraldson.

lim, du lilla slarfva! — hvem had dig att ta deraf. Det är vin som inte vankas nu för tiden, och som jag inte tänkt att röra förr än till ditt bröllop, barn; . . . men som du nu har tagit upp det, så ...

Gabriella (infallande).

Till mitt bröllopp, Pappa? — Jag har ju ingen fästman än, och kanske jag aldrig får någon.

Har aids ön.

Om du lefver, så får du väl min flicka; — men prata inte nu, utan sätt fram glasen. Kom Herr Jaktlöjtnant, Kom! . . .

Arnma.n.

Tack, tack! fader Haraldson. Ni gör mitt Pund-strömska beslag, sannerligen för mycken ära. (Han,

tillika med gubben och Uirger, sätta sig. Haraldson slår uti, och alla tre dricka. Erika och Gabriella tala sagta. Arnman fortfar•) Men, ni talade om er fästman, mamsell Gabriella, jag är öfvertygad, att den skulle anse sig lycklig, sam i detta afseende finge undanrödja edra tvifvel.

Birger (afbrytande).

Löjtnanten har således i sitt beslag varit särdeles lycklig? . . .

Haraldson.

Ja! — ha, ha, ha! . . . Jag är väl en gammal lurendrejat sjelf, som ni vet, . . . fast jag nu för många år sedan slutat med yrket; . • . men förban-58

na mig! gjorde det inte riktigt godt i själen, när jag hörde omtalas ert mod och er djerfhet, så ung ni ar, Herr Jaktlöjtnant; . . . och det mot Pund-ström, se'n! . . . Jag haren gammal räkning ouppgjord med gunsti' Herrn, jag också. Er skål! . . . det var en mästerkupp, det der.

Amman.

Jag tackar er. Det gick verkligen bättre den gången, än jag väntat.

NIONDE SCEN.

De förra, ANTON.

Anton (som i dörrn får se Amman, uppger ett skri nf förvåning).

Ha! . . . hvem sitter der! . . . (pekande med en vansinnig åtbörd på Amman)

Birger.

Se så, Erika lilla, nu ser du huru det står till: försök du alt lugna honom, om det är möjligt.

Erika.

Det är löjtnant Amman, kära Anton, som gör oss ett vänskapligt besök.

llaraldson (som synes orolig, afsides till Ar uman).

Ni ser, Herr Jaktlöjtnant, att han ty värr, som ni vet, åter igen . . . (med en nick.)

Anton (iUlsken).

Åh, säg ni ut, far! ... ja, tala mans ut, . . .59

berätta gerna, att jag är galen, men att ni är för klok att skicka mig på dårhuset.

Amman (ajsi des till Haraldson och Birger.)

Hans sinnessvaghet måtte ändå inte anta någon farlig art, eftersom J inte sänden bort honom.

Ilaraldson.

Jo, J må tro, . . . emellanåt är han inte mors bästa barn, att dras med. Men Gud nå's, fadren är ändå alltid svag för afkomman! — Jag har inte hjerta att skicka in stackarn till 'Spetalet.

Birger.

Kom hit och drick ett glas vin, Anton! . . . Anton.

Nej tack! . . . jag är ingen Judas jag, inte! . .

(går bort till Haraldson och hviskar honom i örat)

Skäms ni inte far, att sätta er till bords och dricka med sonen till .....

Haraldson (rasande).

Satan! . . . Om du inte tiger, så klyfvcr jag ditt hufvud.

Birger (värjande).

Håll! far, . . . ingen våldsamhet! Kom Herr Löjtnant! . . . Låtom oss alla gå; . . . han är i dag i sitt svåraste lynne; det är inte vardt att reta honom. Se du till honom, Erika! —

Gabriella.

Jag börjar verkligen bli rädd för dig. Anton' —CO

fy! . . . att du skall vara så elak; . . . nu går jag också ifrån dig.

(Alin gå, utom Erika och Anton.)

TIONDE SCEN.

ERIKA, ANTON.

Erika.

Anton lilla, bur kan du vilja göra oss alla så ledsna? Har jag inte så ofta bedt (1ig vara stilla och from! . . . Vill du då inte göra något för min skull, som så mycket håller af dig, eller vill du nödvändigt tvinga oss till stränghet.

Anton.

Stränghet! . . . Hvad har. du för rätt, alt upphäfva dig öfver mig? ... Ar inte jag, min egen herre här, så väl som Birger? . . . Har inte jag så stor del i tjufgodsct, som han? ... Gå du din väg! . . . jag skrattar, jag, åt fru Birgers vrede. Jag ärnar nu vara herre sjelf.

Erika (suckande).

Anton, Anton! . . . Skall jag höra sådant af dig? —

Anton.

Ja, sucka du! . . . Jag har också suckat, må du tro! . . . Ah, du skulle aldrig kunna räkna mina suckar. Men du — fy! . . . är det inte skam, att du häller hufvudet så upprätt, liksom du inte vore hustru åt en.......lacka mig, att jag inte säger, hvad för en.61

Erika (med stränghet).

Tyst Anton! . . . Kom inte igen med_såd'na ord! har jag väl förtjent dem af dig? ... Ar det inte jag, som skött och vårdat dig, under din sjukdom? . . . Var det inte jag, som talat med dina englar, och som så innerligt had dem inte öfverge dig ? .. Säg, hur kan du vara så grym?

Anton.

Du förstår väl alt lägga dina ord, Erika. Du vet nog huru du skall ta mig; — men du är i alla fall en bra qvinna, . . . och jag får väl derföre inte vara elak emot dig. Men ser du, när nattugglan skriar mig något satans tvg i örat, då börjar det med ens att koka i hjernan.

Erika.

Hvad menar du Anton? . . . Hvad skriar nattugglan? . . .

Anton.

Ar du inte så klarsynt som jag? . . . Säger inte Birger, alt du är den klokaste qvinna i verlden ? . .. hvad behöfver du då fråga? . . .

Erika.

För det jag inte förstår hvad du menar; och du ofta ser längre än vi.

Anton.

Jag är en åsna ... en fåne, jag ... jag vet ingenting jag, som är vardt att höra för de kloka. Men jag skall i alla fall säga dig det, fast det är skam att du inte likså väl som jag sett, alt Jaktlöjtnanten(52

fäster ögonen pä Ella, såsom när en liar begärelse till sin nästas egendom. Och den der kärleken, ser du, om den får gå framåt, kommmcr att göra oss ett fnit streck.

Erika.

(Afsides) Äfven han känner det. (högt) Du misstar dig i detta fall, Anton! . . . men äfven ora du hade rätt, ... jag förutsätter det blott, . . . hvilket fult streck kunde den hederlige Jaktlöjtnantens tysta böjelse göra oss? . . .

Anton (hnnleende).

Ah, bara det lilla, . . . helt lilla, att låta oss dingla i galgen.

Erika.

Hvad drömmer du nu åter för galenskaper igen? . . . låt mig inte höra dig tala så! . . .

Anton.

Nej, nog kan jag liga! ... Sc du i stället på, hur satan drifver sitt spel. Det blir just ett kalas som anstår honom, när den mördades son, och mördarens dotter träda i brudsäng.

Erika.

Ar du då alldeles tokig, Anton! . . . Öfverge dina galna inbillningar, och sysselsätt dig med bättre och förståndigare ämnen.

Anton (pekande på hufvudet).

Det vill inte komma till rätta här, med sådant förstånd du menar. Men efter vi inte förstå hvar-63

andra, så låt mig vara; jag lefver bäst för mig sjelf.

Erika.

Ett vill jag likväl be dig, och det skall du lofva mig, Anton ! . . . Inte ett ord, . . . inte ett halft andedrag till Gabriella, eller till någon, af hvad vi nu talat! . . .

Anton.

Det är en öfverflödig begäran, Erika; . . . Trösla dig du, med min försäkran, att det endast är för dig, jag säger, hvad jag nu sagt. Du har ju en gäng färsäkrat mig, att en menniska, som har kunskap om ett stort brott, utan att upptäcka det, kan vinna förlåtelse der uppe hos Gud, ... så snart förhållandet är sådant som här, att det är en far och en bror som äro brottsliga. Var således lugn Erika, och följ med mig upp på min kammare. Jag känner mig så matt och uppskrämd af fars hotelse.

Erika.

Ja, kom, kära Anton, kom! . . . Gud ske lof, all dina galenskaper, åtminstone då inte komma längre.

Anton (sedan de gått halfvägs till dörrn stannar lian, liksom erindt ande sig något).

Men hör du Erika! . . . Glöm inte hvad jag nämnde om galgen! . . . Låt det inte komma så långt med deras kärlek, att J drifven mig till det yttersta. — Du förstår! . . .

(Erika synes otålig och bedröfvad. De gä)

Ridan faller.6-i

TREDJE AKTEN.

Samma decorationer som i slutet af nästföregående akt. Gabriella sitter och syr. Anton, blek och mera affallen än förr, sitter vid hennes fötter.

FÖRSTA SCEN.

ANTON, GABRIELLA.

Anton.

Jag vill inte tacka dig på vanligt sätt, Gabriella; . . . jag vill göra något mycket större, — något, som säkert ingen gjort för en annan. Men så håller jag också mera af dig, än kanske någon menniska hållit af den andra. Och om du lyder mig, — du kan tro att det är för ditt eget bästa, — så skall jag för dig uppoffra min — — egen förloss-ning.

Gabriella (misslynt)-

Kära Anton, jag förstår inte hvad du har emot den hederlige Jaktlöjtnanten, alt du inte en gång vill unna mig tala med honom. Tror du inte att han och jag kunna få tillfälle att träffas, fastän jag, på dina och Erikas böner, i går

afstod från Göthe-borgsrcsan, hvaråt du nu så barnsligt glädjer dig.

Anton.

Nej, Gabriella, du skall inte kunna träffa honom

så obemärkt, som du nu kunnat göra der i stads-

hvimlet. Du var derföre snäll som blef hemma,65

ehuru du visste, att han skulle möta er der. Också skall ingen få veta eller ana, huru dyrt jag köpt din lycka. Det gör ingenting, ... jag skall tåligt vänta; . . . kanske blomstrar den der stafven för mig en gång också.

Gabriella.

Jag begriper inte dina underliga meningar, Anton; och är sannerligen mycket missnöjd och ledsen på er allesammans, både för er orättvisa emot Arnman, och för er motvilja till min Götheborgs-rcsa, hvaråt jag så mycket gladt mig. Men säg mig, Anton, . . . hvad är det för en lycka du talar om? . . .

Anton.

Alt frälsa dig från Jaktlöjtnanten, vet jag! . . . Du känner inte, du, . . . hvilket rysligt vidunder skulle uppsluka oss alla, om du trädde i brudstol med honom. Men du gör ju inte det! (smekande hennes händer och kinder.) ... Du lyder ju mig! . . . Du, Ella, kan inte göra något mindre, för det jag uppoffrar min salighet för dig.

Gabriella.

Tyst, min stackars Anton, tyst! . . . plåga dig inte med sucFna grubblerier.

Anton.

Jag, ser du, jag lider mer, än du fattar och begriper. Ack, Ella! om du kände alla de strider, jag haft för din skull, så ville du visst göra något för mig igen. Men mina tårär, mina suckar, mina böner, de räknas blott af min fader och min moder, de blå böljorna.66

Gabriella.

Snälla Anton! . . . jag blir så ängslig om du talar så der. Inte vill jag att du skall lida för min skull; ... jag håller ju så hjertligt af dig, när du är god och förnuftig; . . • men nu gör du mig bara bedröfvad.

Anton.

Gråt inte, Ella; . . . tårar har jag nog sjelf. Jag tycker inte om tårar; — annars borde jag gråta natt och dag; . . . men jag sjunger i stället, jag: (han sjunger med klagande röst)

"Jag är väl ingen riddare, fast eder synes så; jag är den stackars Necken i böljor de blå, i forsar och stridande strömmar! —

Min boning den ståndar allt under en bro, der ingen kan gånga, ej heller kan ro, och ingen kan få hus öfver natten."

Gabriella.

Sjung inte den visan, kära Anton; ... det låter ju så sorgligt, som du sjelf vore den klagande Necken.

Anton (med hemlighetsfull min).

Ja, ... ser du, . . . jag har väl aldrig ännu sagt det för någon, men som du alltid är snäll och lyder mig, så skall du ,få veta, att jag utrönt, huru jag blef bortbytt vid min födelse. Jag är inte Anton, jag inte, — det är ban som klagar dernere — jag, ser du, jag är Necken som klagar häruppe, för det jag blifvit dömd att vara skild från min fader och min moder, de blå böljorna. Men det är en(»7

stor, stor synd, som skiljer mig ifrån dem. Och innan den är borttvättad, får jag inte återvända.

Gabriella.

Stackars Anton! ... nu är du åter igen sjuk ... ditt hufvud brinner . . .

Anton.

Ja, Ella! . . . det glöder förskräckligt derinne. Men så gör det nästan alltid, fast J ingenting märken. Bry dig inte derom, du, och tala inte om för någon, hvad jag nu anförtrott dig. De skulle då, som vanligt, säga att jag vore fånig, och du ser likväl alt jag är klok och stilla! . . .

Gabriella.

Tro inte på dina inbillningar, Anton lilla! . . . Necken finns ju egentligen inte. Historien om honom, liksom om elfvorna och hafsjungfrun, är, som både Birger och Erika påstå, bara en folksaga, och så tror jag med.

Anton.

Nej, Gabriella, — det är hvarken saga eller inbillning, utan rena sanningen. Men var du inte rädd för mig, för det jag är Necken, och inbilla dig inte, alt jag utan lof återvänder till mitt hem. Nej! ... jag skall fullborda något först, och kan jag det inte, — så får jag gå här och lida i evighet. Men trösta dig, Ella! min förlossning kommer väl en gäng; — och kommer den inte, så är det blott för din skull jag försakar den.

Gabriella.

Ja, jag vet alt du älskar mig, Anton, — och68

vill mig innerligen väl; . . . men säg mig en gäng uppriktigt, hvarföre du är sa elak mot Jaktlöjtnanten, dä han likväl alltid är sä god och vänlig mot dig? . . .

Anton.

Jag är inte elak mot honom, — men jag vill inte, att han hvarken skall älska dig eller gifta sig med dig. Skälet dertill kan du likväl inte få veta; — Stackars Ella! ... det vore dig inte nyttigt. Låt oss derföre inte tala mer derom. ... Nu går jag ut till mitt älsklingsnöje att sjunga med böljorna; och om jag dervid skulle råka någon af mina englar, skall jag bedja dem helsa på dig, såsom belöning för det du inte for till Götheborg. Adjö! . . . goda syster! . . .

Gabriella.

Adjö! min stackars bror! . . .

(Anton lar sitt metspö och går.)

ANDRA SCEN.

GABRIELLA (ensam).

Ack min Gud! . . . ban blir då aldrig bättre, den olycklige, lians sinnesförvirring liknar vindarne, ibland är den stilla, ljuf — och välgörande för hans lidande själ; . . . och återigen, olycksbådande och hotfull. Likväl förundrar mig numera, inte, hans besynnerliga ord och talesätt, — sedan många är tillbaka är jag van vid dem; . . . men hvad som jag inte kan förklara, är Birgers och Erikas bemödanden att slänga mig från Arvid. Huru skall69

jag väl få veta, hvad de egentligen ha emot honom. Säkert är det blott en nyck af Birger, endast derför, att Arvid är Tull-löjtnant, eller hvad det kallas. Men Erika? . . . (eftersinnande.) . . . hon, som ändå alltid är så god, och så förståndig; ... Ah! . . . hon rättar sig troligen efter Antons förvirrade slutsatser. Men jag skall säga dem, jag, — att jag aldrig vill gifta mig, om jag inte får den jag älskar, och det är Arvid. — Ack, hvad jag i förgår var lycklig! — de ögonblick jag då ostörd fick tala med honom; ... en känsla, för hvilken jag inte vet något namn, dref bloden till hjertat, när han yppade sin kärlek. Stackars Arvid! . . . han trodde sä säkert i går möta mig i Götheborg. (beslutsamt.) Men jag skall förskaffa mig pappas samtycke, — och sedan — skall Birger och Erika inte kunna neka mig deras.

TREDJE SCEN.

ARNMAN, GABRIELLA.

Amman (sorn inkommer hastigt).

Älskade Gabriella! . . .

Gabriella (gladt öfverraskad).

Arvid!. . . (de omfamna hvarann.) Hvarifrån kommer du? . . . har du inte varit i Götheborg? . . . eller har du träffat min bror, och Erika? . . .

Amman.

Ack jo! ... de voro de första jag råkade vid min framkomst, i går middags; — men förgäfves70

spejade mina ögon efter dig, min älskade; — och då din svägerska, på mina oroliga frågor svarade, att du, för denna gången, beslutat dig bli hemma, — emedan J, vid närmare eftersinnande, inte båda kunde vara från hushållet,--då fattades det inte mycket, må du tro, att jag gett luft åt min förtrytelse. Jag insåg tydligen, att deras afsigt endast var, att förhindra vårt sammanträffande, och beslöt för den skull, att gäcka deras försigtighet. — Jag föregaf således, att ett opåräknadt tjen-steåliggande, genast fordrade min närvaro på ett annat ställe, och skyndade derefter hit, för att i lugn,

få njuta några ögonblicks sällhet med henne,--

idealet för alla mina tankar, drömmar och förhoppningar.

Gabriella.

Tack, min gode Arvid! ... Du kom således ihåg din stackars Ella, som i sin ensamhet också endast egde tanken på dig, till sin förströelse.

Amman.

Ack, min Gabriella! . . . hur är det möjligt, att man kan lefva, efter en sådan stund som denna. Du älskar mig! ... Du är min! ... O! när jag så här håller dig, har jag ingen aning om jorden eller dess bekymmer.

Gabriella.

Ja, min älskade Arvid! — jag är din! ... jag vill alltid vara din! ... ty sedan jag lärt känna dig, vet jag äfven, att din kärlek ensamt är mäktig att göra mig lycklig. — 0! om du visste, hvad jag här känner mig främmande! — Ingen sträng af helig ömhet, genljuder i mitt hjerta, vid tanken71

pä min omgifning! — Intet band af kärlek eller vördnad, fängslar mig vid min far! . . . Jag älskar Erika, ty bon har för mig varit allt! — men vid de öfriga, är jag endast genom vanans makt förenad! . . .

Arnman.

Blifve säledes din sällhet, målet för hela mitt lifs sträfvan! . . ...och din kärlek derför, den skönaste belöning! — Ännu i morgon, så snart Kapten Haraldson återkommer, vill jag af dem alla begära din hand. De äga inga giltiga skäl att afslå denna begäran ; — Låtom oss derföre glädja oss åt den framtid vi gå till mötes.

Gabriella.

Först måste vi likväl utverka oss min fars samtycke, — ty med honom på vår sida, ska vi lättare Iuiima öfvertala de andra.

Arnman.

Du har rätt, min Gabriella! ... vi vilja gemensamt söka förmå honom, att bekräfta vår lycka! ...

Gabriella.

O, min Arvid! ... i delta ögonblick, känner jag mig så glad ... så lycklig, — att jag hädanefter endast . ... (Hon af brytes af Anton, som nu synes i dörren, och i det han får se Arnman och Gabriellas omfamning, ger till ett vidrigt utrop.)72

FJERDE SCEN.

De förra, ANTON.

Gabriella (förskräckt af Antons skri, Jör tf ar).

Gud! . . . jag hade glömt den galna menniskan. (bevekande till Anton.) Lilla, snälla Anton! se för Guds skull inte så vildt på mig. Kom in nu, och var inte längre ond, för det jag är Ammans fästmö! . . . Inte är det någon så förfaslig olycka, som du inbillar dig. Så snart pappa kommer in, ska vi be om hans samtycke, och sedan ska vi alla vara glada.

Antoil (med på en gång sorgligt och vildt uttryck.)

Gabriella! . . . Gabriella! ... Ar det då redan så långt kommet! — Du försmådde den stackars Neckens kärlek; — Nu kan jag inte rädda dig — du måste nu ned i afgrunden med de andra! . . . min far och min mor vinka och vänta mig: —min tid här är snart förbi, — min förlossning kommer! . . . men har jag väl godt af den, när du lemnas allena! . . . Ah! . . . (han gömmer ansigtet i händerna och störtar ut.)

Gabriella.

Ack, att då aldrig någon glädje får vara fullkomlig! ... Nu blef den stackarn så förvirrad, att han inte vet, hvarken hvad ban säger eller gör, — och kommer kanske inte igen mer på hela dagen.

Arnman.

Trösta dig, Gabriella! . . . jag vill genast uppsöka och lugna honom, (gär.)

Ga-73

Gabriella.

Ack min Gud, hvad jag är olycklig! ... Nu gick han också bort. . . . Ah! . . . der kommer pappa åtminstone.

FEMTE SCEN.

HARALDSON, GABRIELLA.

Gabriella (springande emot fadren).

Nu var pappa snäll som kom! . . . hvar i Guds namn har pappa varit så länge? . . . Såg pappa något af Anton, eller Arnman? . . .

Haraldson.

Anton? . . . Arnman? . . . hvad pratar du, flicka .. . Jaktlöjtnanten menar du? . . . han är ju i Götheborg.

Gabriella.

Nej, pappa! . . . han är återkommen, och låg i förbifarten till, för en stund, vid Tistel-ön. Har då inte pappa observerat tulljakten heller? . . .

Haraldson.

Inte har jag sett hvarken jakten eller löjtnanten. — Här ha kommit en Länsman och några stads-tjenare hit från Marstrand, för att efterspana en hop förrymda fångar från Carlstens fästning, som de galningarna tro, skulle kommit till Tistel-ön och undandöljt sig här mellan bergsskrefvorna. Jag

482

har hela förmiddagen varit med dem uppe i klipporna, för att visa vägen, och kom jnst nil hem bakvägen genom

1 »'gården; — jag kan således inte veta något om hvad du säger. Men hvad fan vill han här i dag, jaktlöjtnanten ? . . .

Gabriella (inställsamt).

Jo, ser pappa, han vill något, som jag nil måste tala med pappa om; . . . men pappa får inte bli ond hvarken på mig eller honom.

Haraldson.

Hvad är det der för historier, du pratar! . . . sjung ut! . . . hvad är hans ärende? . . .

Gabriella,

Goda, snälla pappa! . , . tala vackert med Ella! Ser pappa, . . . Arnman, lian älskar mig så hjertligt, . . . och så gör jag äfven honom, — och derför har han i dag kommit hit, för att begära mig till hustru. . . . Pappa nekar ju oss inte sitt sam-, tycke? . . ,

Haraldson (afsides).

Se der ha vi det! . . ,

Gabriella (öfvertalande).

Pappa tycker ju om att få Arnman till måg, — pappa har ju alltid sagt, att ban är en ung, driftig, och rask man! . . . Ack, hvad pappa gör oss lyckliga! . .'. hvad jag skall hålla af pappa! . . . jag skall alltid vara så god, ... så snäll, . . . ja, pappa, jag vill , . .

Haraldson (otalig). Se så, plåga mig inte, barn! ... det der förslå^75

get ser du, det duger inte. Du har väl inte så brådt med att få dig en man, skulle jag tro! . . . och i alla fall, så kan det ingenting bli af med Jaktlöjtnanten.

Gabriella.

Kära pappa, säg inte så! . . . Arnman och jag passa så bra för hvarandra; . . . pappa kan aldrig få bättre måg.

Haraldson,

Det kan ändå inte bli på annat sätt! . . . Säg du Jaktlöjtnanten på mina vägnar, att jag har orsak att vägra anbudet, fast jag tackar för äran — och så kan du tillägga, att jag håller honom för en bra karl, som jag gerna skulle tagit till måg, . . . om inte . . . (Jialft för sig sjelf.) . . . Birger vore så . . .

Gabriella (infallande),

Ja, Birger ja, . . . det är Birger och Erika jag har att tacka för detta! (gråtande.) pappa! pappa! hvarför ha de lagt sig emot min lycka? . . . hvad har jag gjort dem? . . . Goda pappa, ... låt mig inte förgäfves tigga om pappas samtycke! . . . aldrig blir jag lycklig, — aldrig får jag en glad dag mer, om pappa afslår mina böner.

Haraldson (oro/ig).

Tig, barn, tig! ... gå din väg — jag kan inte

säga något.

Gabriella.

Det är då utan hopp? ... jag går då och sä-

4*ger Amman, att vi måste skiljas! . . . men så vill jag också säga pappa, att det är för mig detsamma, som att skiljas vid lifvet; och pappa får väl sjelf en gång se slutet. (Hon närmar sig dorrn för att gä.)

Haraldson (hejdar henne).

Vänta flicka, vänta! ... jag vill . . . jag . . . (obeslutsam.) jag . . . hvar är Amman? . . .

Gabriella.

Han gick för att söka upp Anton, och ställa honom tillfreds, ty ett anfall af den vanliga galenskapen fick åter makt med honom, så snart han fick se Amman härinne.

Haraldson.

Hm! , , . den fåningen kommer nog igen, och hvarom inte, så . . . är ingen skada skedd. Du kan bedja Jaktlöjtnanten komma hit i morgon; ... jag vill . . . ser du, ... jag vill besinna mig bättre — lian får ursäkta att jag inte nu kan tala med honom.

Gabriella.

Tack, goda, snälla pappa! ... jag skyndar genast att underrätta Arvid härom. Tro mig, . . , lian skall för denna godhet aldrig glömma att älska och värdera pappa! . . . (skyndar ut.)

SJETTE SCEN,

Haraldson (ensam).

Älska och värdera mig! . . . jaha! ... för det jag slagit ihjel fadren kanske! . . , nej, nej! . .men, jag plågas

värre än i en skärseld! . . . jag vet inte hvad som kommit i kroppen på mig, alltsedan den unge filuvn började fjeska för flickan. — — Om det skulle finnas någon vedergällning, som man säger, efter detta, (undrande) så vore det kanske inte så illa, att ge flick-ungen till hustru åt sonen, såsom en försoning för den gamles blod! ... ja ha, det der vore ju förträffligt! . . . jag har dessutom inte hjerta att neka henne en sak, som, på så sätt, kunde bli mig sjelf till nytta. . . . Men Birger, det tjurhufvudet! . . . han är full af galenskaper ban, — som hustrun satt i honom; . . . faller det honom in att neka, så kan inte sjelfva hin håle böja honom. — Men är jag då inte far? . . . har jag inte qvar ännu min fordna kraft!. . . jo, jo, jag skall visa dem jag, att . . . (stannar plötsligt.) • • • likväl spökar den der mordnatten mig i hjernan! . . . underliga aningar smyga sig in i min själ! ... jag liksom tycker mig höra hväsningen af den gamle Tullsnokcns dödsrosslingar! . . . usch! . . . det der giftermålsförslaget är kanske ändå inte så klokt. Jag måste derföre undandra mig något afgörande svar, så länge Birger är borta; — — men hum skall jag väl undvika sådant, om flickan och den der junkern ännu en gång ansätta mig?... Ah! . . . här måste fattas ett raskt beslut! . . . jag vill genast, dem ovetande, skynda till Götheborg och underrätta Birger och Eri . . . (hejdar sig.) Men om det ändå vore blott en stockning i bloden, som hos mig åstadkommit dessa narraktiga inbillningar! . . . (efter en stunds eftersinnande) . . nej! ... nej! ... i djefvulens namn, hastigt pä

resan! . . . (vill skynda ut, men möter i detsamma Gabriella och Arnman i dörren.78

SJUNDE SCEN. HARALDSON, ARNMAN, GABRIELLA;

Amman (gladt).

Ah! förträffligt! . . . lyckan är med oss! . . . Jag fruktade att inte så snart få råka cr, hederlige fader Haraldson, för att rätt hjertligcn få tacka er för det hopp ni gifvit mig om er älskvärda dotters hand. I sanning! . . . den dyrbaraste skänk ni någonsin kunnat ge mig. Säkert vill ni ändå mera bestämdt stadfästa vår lycka, ty huru skulle ni väl kunna ha' någon betänklighet emot, att kalla mig er son? —

Haraldson (visar alla tecl<en till villrådighet).

(För sig sjelf.) Anfäkta och regera: . . . (till Amman,) Jaha! . . . Iicrr Jaktlöjtnant, . . . ser ni, . . . min tid är i dag upptagen med andra göromål, . . . jag . . . hm, . . . jag . . . måste, i en angelägen sak, bort på ögonblicket. . . . Ursäkta emedlertid, att jag nu inte kan lemna svar. En annan gång är ni välkommen. Så snart jag besinnat mig litet i saken, skall jag afgörande svara er.

Igår hastigt.)

Gabriella (ropande efter Gubben).

Pappa! . . . dröj åtminstone ett ögonblick! . . . låt mig först veta! ... jag tror alla menniskor blifvit rent af

underliga.79

ÅTTONDE SCEN.

GABRIELLA, ARNMAN.

Arnman (bedröfvad).

Låt honom gå, Gabriella! . . . säkert bar ban blifvit smittad af de andras obegripliga fördomar. Underligt vore det inte heller, om samma motvilja för saken, gripit honom, som dina bröder, din svägerska, — ja, till och med, min egen mor. O, min Gabriella! . . . jag tror sjelfva himlen lagt sig emot vår förening; — mitt tålamod är slut, — och uthärdar sannerligen inte flera pröfningar.

Gabriella.

Misströsta inte, min Arvid! . . . Nil, mer än någonsin, lifvar hoppet mitt hjerta. Jag vet, att min far tycker om dig, och skall äfven slutligen ge oss sitt samtycke. Visserligen torde ban frukta, att, i afseende på min förmögenhet, handla ulan i samråd med Birger, mon egentligen lär han ändå i hufvudsaken följa sin egen vilja. Men hvad var det du nämnde om din mor, gode Arvid? . . .

Arnman.

Min mor, som redan länge anat och känt min böjelse för dig, har inte kunnat förmås att gilla den; — — inte för din skull, min Gabriella, ty dig älskar hon lika mycket som hon högaktar Erika, — men af ovilja för din far, och vissa, med hans fordna yrke förenade omständigheter. Likväl är det min hederlige farbror Pehr jag har att tacka, för att min goda mor nu ändtligen förjagat sina fördomar. Jag trodde mig således nära målet, då nu80

fruktan för Birgers inflytande på din far, kullslagit alla mina förhoppningar.

Gabriella.

Låt detta minst oroa dig, Arvid! — Birger och Erika, aktar och älskar jag, det vet Gud; — men de äro inte mina förmyndare, — och mitt öde, måste således, oberoende af dem, afgöras. Men du kan inte tro, min Arvid, huru mycket det gläder mig, att farbror Pehr, som du kallar honom, inte är emot vår förening. Ack, hvad jag älskar denne gamle vördnadsvärde man! ... en förundransvärd känsla drar mig till hans hjerta: — och innerligen har jag önskat, att få kallas hans dotter! . . .

Amman (förtjust).

Engel! . . . din kärlek och din ståndaktighet, återger mig nya förhoppningar och med dem äfven lifvet! — — O hvilka hinder skulle jag, för ägandet af dig inte vilja trotsa och bekämpa! . . . skulle jag dermed än uppoffra hälften af mitt lif! ...

Gabriella.

Lofva inte så mycket, Arv. . . . (det bultar på dörren; Gabriella förskräcks.) • • . Gud! ... Säkert Anton; försökte du inte att stilla och lugna lionom?

Arnman.

Olyckligtvis fann jag honom inte, ty jag råkade genast en bekant från Marstrand, som uppehöll mig med prat ända tills du kom alt söka mig, hvarefter . . . (det bultar änj-o.) Låt dem komma in, hvem det än må vara.81

Gabriella (ropande).

Stig in! . . .

(En Länsman och tvenne Stadstjenare inträda.)

NIONDE SCEN.

ARNMAN, GABRIELLA, LÄNSMANNEN, Tvä Stadstjenare.

Länsmannen (till Gabriella helsande).

Er tjenare! . . . min unga Mamsell, — tjenare! — Vi sågo just nyss, att gubben Haraldson, satte seglena till, som man säger, och begaf sig bort. Det var måhända ganska klokt gjort af honom, det der företaget; . . . Men kanske ni täcktes upplysa mig, huru snart han möjligen kan vara att åter-vänta ?

Gabriella.

Min far seglade bort, säger ni? . . . Derom vet jag ingenting. Visst tycktes han ha mycket brådtom, när han lemnade oss, här, för några ögonblick sedan, . . . men jag trodde att de der herrarna från Marstrand, ytterligare önskade hans biträde; . . . och om jag inte misstar mig, är ni, min herre, en af . . .

Länsmannen (infallande).

Alldeles riktigt, Mamsell, alldeles riktigt! — (afsides till en af Stadstjenarne.) Hör på, gå och säg åt de andra, att de föra den unga mannen afsides, så att ingen märker honom tillsammans med oss, förr än visitationen blifvit verkställd: . . . men de ska no-82

ga bevaka honom. (Siadstjenaren går- Till Gabriella.) Jaha, min unga Mamsell! ... Vi ha verkligen kommit hit för att söka reda på några racka-re och kanaljer, hvilka hemligen sluppit ut från Carlsten, och eftersom hvarken fader Haraldson eller hans son är hemma, så kanske ni tilläte oss göra cn liten granskning i byggnaderna häromkring . . . (blir nu först varse Amman.) Men, Gud hjelpe mig! . . . tror jag icke, jag har den äran se löjtnant Arnman! (tvetydigt.) åh, hå, liå, liå! . . . rätt sällsamt, sannerligen, att träffa er, just här . . .

Arnman.

Huru så? . . . Min kära Herr Kommissarie; — finner ni det så underligt, att råka mig hos Kapten Haraldsons? . . .

Länsmannen.

Jaha, . , . när jag rätt tänker efter, ... så kan ni inte . . .

Gabriella.

Har jag förstått er rätt, min Herre,' så önskar ni göra en visitation i vårt hus? . . . Tror ni då, att brottslingarne, i händelse de verkligen kommit till ön, skulle vågat smyga sig in - . .

Länsmannen (infallande.)

Kan ingen veta, min unga Mamsell, kan ingen veta. Kanske kunde ändå något uppdagas,; som ni måhända inte en gång kan ana, genom en liten visitation, som ni behagar säga; ... om ni derföre tillåter, så . . .83

Gabriella.

Mer än gerna skall jag för er öppna våra dörrar. (Tåren nyckelknippa frän väggen.) ... Se här, skall jag Lill och med öfverlemna er sjelf nycklarna ; — denna hör till källaren under stora byggningen; . . . den här hör till båthuset; . . . och denna till sjöboden; . . .

Länsmannen (begärligt).

Jaha! . . . Sjöboden, — ... jag tackar er! . . . eftersom ni inte sjelf vill följa med, så ska vi allena, på Kronans vägnar, göra en liten rund, för säkerhetens skull, ser ni, — hvarefter jag skall ha den äran återställa er nycklarna. Ursäkta! . . . (afsides i det han går.) Nu vill det finnas, om det är någon sanning i den galna mannens rysliga berättelse. (går tillika med Stadstjenaren.)

TIONDE SCEN.

ARNMAN, GABRIELLA.

Gabriella.

Har du någonsin sett ett mera bcfängdt original, bäste Arvid? . . . Huru är det väl möjligt, att några tjufvar eller

mördare, skulle kunna vistas i våra byggningar, utan att man blifvit dem varse?... Det är afskyvärdt! . . . och hans underliga obehagliga grin sen! . . . Jag vore sannerligen färdig att bli rädd för den der karlen! . . .

Amman.

Bry dig inte derom, min vän; ... Ett öfverdrift84

vet fjesk i tjensten, när del inte behöfves, är ju ingenting ovanligt hos dessa herrar. Men förstår du väl, hvar gubben tagit vägen? . . .

Gabriella.

Han hade troligen något ärende i grannskapet, oeh kommer väl hem mot aftonen. Du måste emedlertid hjelpa mig, bäste Arvid, att söka reda på Anton; — jag är i den grufligaste ångest för den arma menniskan ... st 1 .. . (lyssnar förskräckt.) Himmel! ... det är Birgers röst! . . .

Arnman (likaledes lyssnande).

Ja, verkligen! . . .

Gabriella.

Ja, vid Gud! ... de äro hemma. Bäste, gode Arvid, skynda hit in i sidorummet, tills jag först hui init tala med Erika . . .

Arnman.

Gabriella, . . . behöfver jag väl dölja mig! . . .

Gabriella.

Ja Arvid! ... du måste lyda mig! . . . jag känner Birgers häftiga lynne; . . . skynda! . . . skynda! . . .

Arnman.

Nå väl! . . .

(.lian gir in i sidorummet.)85

ELFTE SCEN.

GABRIELLA, BIRGER, ERIKA, HARALDSON.

Birger (strängt till Gabriella).

Har du din hemlige älskare qvar här, så önskar jag tala med honom, — och det ju förr desto heldre! ...

Gabriella (ond).

Min hemlige älskare? ... jag vet inte om någon sådan. Jaktlöjtnanten Amman har friat till mig, och jag bad pappa ge sitt samtycke, . . • men pappa reste bort, och lemnade oss båda i ovisshet.

Birger.

Och jag svarar dig, Gabriella, att du i evighet all-drig blir Ammans hustru! ... De goda, välvilliga tankar jag förut hyst om honom, ha alldeles försvunnit, sedan han, eller troligen J båda, i samråd, sä listigt narrat oss. Det var ohederligt gjort af honom, och förr än jag samtycker till ditt giftermål med Jaktlöjtnanten, skall jag sperra in dig i bur! . . . Nu vet du min tanke, och du bör minnas, att jag inte brukar gyckel. . . . Skaffa hit honom! . . .

Haraldson (mildrande till Birger).

Son, son, tänk på hvad du säger! . . .

Gabriella (oförskräckt).

Du vill tvinga mig, att afstå från det löfte jag gifvit Arnman; . . . men du bedrar dig, om du tror, att tvång har

någon makt öfver mig! . . . Jaktlöjtnanten är en hederlig man, — du har ingenting86

alt förebrå honom; och med eller utan ditt samtycke skall jag bli hans hustru! . . .

(Birger synes rasande)

Erika (afsides till Gabriella).

Ella, Ella, trotsa och reta inte Birger! — Han är nu inte i lynne att tåla sädanl. — Vi anade redan i staden, Ammans afsigt, och skyndade derföre efter honom. Vi voro redan nära hemmet, dä far kom emot oss. Gubben har sedan dessutom förargat Birger, lyd derföre mig, goda Ella, och bed Arnman komma hit, det är klokast! . . .

Gabriella.

Nå väl, Erika! . . . Jag skall foga mig efter din vilja, ty jag vet ju, att du inte är lika hård som Birger, (går in i sidorummet.)

TOLFTE SCEN.

HARALDSON, BIRGER, ERIKA, LÄNSMANNEN, tre Stadstjenare, sedan ANTON, och den fjerde Stadstjenaren, slutligen ARNMAN och GABRIELLA.

Länsmannen (till Haraldson och Birger).

På Välloflige Magistratens i Marstrand vägnar, förklarar jag cr härmed skyldige att träda i häkte! . .

Haraldson, Birger, Erika (alla på samma gång, förvånade).

Häkte! 87

Birger.

Hvarifrån kommen J, lömske hundar 1 och med hvilken rätt vågen J här tala om häkte! . . . För hvad anklagar man oss? . . .

Länsmannen.

För tredubbelt mord — å den för sex år sedan försvunna Kustbevakaren Jaktlöjtnanten Arnman och hans tvenne underlydande följeslagare; — samt för borrandet och sänkning af Kronans Tulljakt.

(Erika synes utom sig.)

Haraldson (ursinnig).

J ljugen, J förbannelsens afföda! . . . hvar hafven J bevisen för dessa edra skändligt hopspunna upptager! . . . Packa er fort hädan! — eller, vid helfvetels svafvellågor! — jag skall eljest stänka kring väggarna, den usla drägg i hafven till hjerna! . . .

(Mummel Iland Stadstfenarne.)

Birger (afsides till Haraldson).

Fatta er, far! . . . våld tjenar här till intet; — vi måste duka under för öfvermakten, eller begå flera mord, — och utgjuta mera blod skall jag aldrig! ... Så länge ännu bevis saknas, kunna vi kanske reda oss. (Till Länsmannen.) Hvem har angifvit oss för detta lika mycket osannolika som obestyrkta brott? . . . eller genom hvilka vittnen och bevis, kunnen J anse oss fällda? . . .

Länsmannen.

Det hör allena Domstolen till, att öfverbevisa och döma er; — oss endast, att på de välgrunda-88

rle skäl och misstankar vi erhållit, med godo eller väld, föra er i fängelse! — Vi kommo hit, för att efterspana några förrymda brottslingar, — men finna i stället andra, lika värdiga offer för den hämnande rättvisan — ty er timma hade slagit! —

(öppnar fonddörren och insläpper Anton.) Häl- sen J

er angifvare! ... — ... För att hindra en onaturlig förening, emellan sin egen syster, — den ban visste vara okunnig om brottet, — och den mördades son, lika okunnig om sin fars banemän, — har denne, af grämelse och samvetsagg, såsom medvetande om morden, nedtryckte yngling, för oss i dag, afgifvit en sammanhängande berättelse, om edra ohyggliga illgerningar ! — (öppnar ånyo fonddörren, då fjerde Sladsljenaren inträder med några tåg, segelslumpar och tvenne hälfter af en kronoßagga.)

. . . Och här! ... sen J de bevis han förvarat, på sanningen af sin angifvelse! . . .

Erika (uppger ett skri).

Ah! . . . Barmhertige Gud! . . .

(Faller af dånad i en stol.)

Birger (skyndar till Erikas hjelp).

Erika! Erika! . . . Vakna min älskade! — vakna! .. . (för sig sjelf.) . . Allsmäktige Domare! . . . sådant blef således ditt förfärliga beslut! . . .

Haraldson (yiil rusa pä Anton, men hålles tillbaka afStads-tjenarne).

Prålande.) Missfoster! . . . pestböld från afgrunden! . . . tänker du, att få far och bror din, i89

gaigen! . . . läten mig krossa det afskumraet, sönder och samman! —

(Amman och Gabriella komma häftigt utspringande.)

Gabriella.

Himmelske Gud! . . . hvad är på färde? . . . Erika! . . . goda, älskade Erika! . . . hur är det med dig? , . .

Birger (till Gabriella).

Vårda och trösta henne, min syster! . . . (till kronobetjeningen med lugn.) Oaktadt det inte kan vara er obekant, att denne usling, — denne min egen bror, i flera år lidit af en ofta återkommande sinnesförvirring, hvaruti han troligen äfven nu gjort denna så onaturliga anklagelse, — skall jag likväl inte motsätta mig er myndighet; — således följer jag er! . . .

Anton (som då han får se Amman, springer fram till honom, och med vansinniga åtbörder visande på fadren och brödren).

Ser ni! ... ser ni! .. . hur er fars blod rinner kring deras händer! . . . ha, ha, ha! — vill ni ännu gifta er med Gabriella? . . . (halßwiskande.) Ni skall då få bägge deras hufvuden till brö1lopps-gåfva! . . . Men kom nu! . . . kom! kom! . . . känner ni då inte, huru tulljakten sjunker! . . . (Amman visar tecken till den yttersta bestörtning.)

Ridan faller.90

FJERDE AKTEN.

Ett hal/upplyst fängelse. Fid ridaens uppgång ligger gubben Haraldson sofvande, på ett simpelt läger. — Birger, sitter med hufvudet tutadt mot ena hunden, försjunken i djupa tankar.

FÖRSTA SCEN.

BIRGER, HARALDSON.

Birger (för sig sjelf).

Således i dag skall, inte jorden, men Skaparen, återta sitt lån! . . . det blef mig då inte förunnadt, att i en redlig ånger; ... i ädla och nyttiga välgerningar, fä aftvå mina brott! . . . Nåväl! . . . äro dessa brott försonade, med mitt eländiga lif, — hvarföre då knota? . . . hvarföre då ej med glädje gifva lagen sitt offer! . . . men hon! . . . hvad skall det väl bli af henne? ... 0, min Gud! — skall väl någon mildt förbarma sig öfver båda dessa oskyldigt

brännmärkta qvinnor? ... — Beklagansvärda syster! . . . Olyckliga maka! (djupt rörd.) Rysligt grep mig förbannelsen den stund, då jag faslkcdjadc ditt rena, skuldfria lif vid milt, — och, med förvilladt uppsåt, kastade dig i den redan öppnade afgrunden. Ingen ånger! — ingen död! — förmår nu mera bortvältra denna förbannelse! (Han

framtar ett förségladt bref ur fickan, snm han noga

betraktar) Månne väl innehållet af delta bref skall91

tillskynda dem någon beskyddare? — Månne jag väl vågar tro på de lugnande ord, som den vördnadsvärde Presten, tillika med delta bref gaf mig? . . . Ja, evige Fader! ... på din nåd, och på löftet af ditt ords tjenare, vill jag bygga mitt hopp för de värnlöse! . . . och oiii brottslingens böner, från grafvens tröskel, kunna beveka menniskor, ska de inte sakna tröst och deltagande.

Haraldson (vaknande).

Talar du med någon, son? . . . Hu! — det valen gräslig dröm! . . . mig tycktes dagen var kommen, och vi affördes till afrättsplatsen; men vid vår framkomst dit, tyckte jag mig se mitt eget hufvud, ohyggligt grinande, redan sitta uppspikadt på sleg-let. Usch! . . .

Birger.

Stackars gubbe! ert minne har i fängelset blifvit dunkelt. Inom få timmar, skall denna er dröm, vara en ryslig sanning! —

Haraldson (springer förskräckt upp).

Ah! . . . du har rätt! . . . jag hade glömt, att jag med denna dag hunnit målet för min sextio-åriga lefnad. Men är du säker Birger? . . . Hoppas du då ingen förändring? . . .

Birger.

Tvifla inte min far! — ni vet att vår nådansökan, för flera veckor sedan, afslagen återkommit; — men hvarföre verkställigheten af vår dom, ända tills i dag blifvit uppskjuten, är mig obekant. Nu02

ändtligen, är stunden nära; — gör er derföre redo, till den sista vandringen.

Haraldson.

Ja, ja! — men flickan, Birger? . . . flickan stackare! . . . och hustru din? . . . hvad skall det väl bli af dem? . . .

Birger (suckande).

Ja! — det är endast tanken på dem, som gör mig döden bitter. Den Allsmäktige, tage dem i sitt beskydd! . . . På den hederlige Kyrkoherden Schmidts uppmaning, har jag låtit hitkalla löjtnant Askenberg, för att åt hans ädelmod öfverlemna dem. Gifve Gud! . . . att han blott hinner komma, innan det blir för sent! . . .

Haraldson.

Vet du då inte, om Erika eller Gabriella sjelfva, ämna sig hit? . . .

Birger.

Jag tror inte det, — och önskar det inte heller; — deras närvaro här, skulle endast försvåra de sista ögonblicken. Dessutom lära de inte vara underrättade om dagen för den blodiga högtiden.

Haraldson.

Ja, så går det, när ens eget kött och blod förråder en. Förbannelse öfver den vanvettingen, som bragte oss till detta slut! — Ve mig sjelf! — och min glömska, då jag lät dessa flaggstumpar, — dessa utslitna seggellappar, i flera år ligga] qvar i sjöboden, utan att förstöra delta onyttiga djefvulstyg!93

. . . ja, ve mig! och min blindhet! — som närde en orm i min egen barm, och inte dräpte denna usling, innan hans

fördömda tunga förde oss till stupstocken. Och ve äfven dig, svage dåre! och din fega bekännelse! — hade du ihärdigare nekat, skulle de genom dessa lumpna bevis, åtminstone inte ännu kunnat fälla oss.

Birger.

Stilla, min far! — ohelga inte edra sista stunder, med detta vanmäktiga raseri! — Hvem annan än er sjelf, har ni alt lacka för det öde som drabbat oss ? . . . Var det inte er egen lystnad efter rof och byte, som förledde er den olycksaliga natten vid pa-ter-noster-skären, att, mig ovetande, bemäktiga er och undandölja detta lumpna skräp, som nu bringat oss till vårt ödes upplösning ? . . . Var det inte er egen kortsynthet, som bedrog er, då ni på den rysliga färden, medtog denna förut svagej och eländiga varelse, hvars förnuft derigenom råkade i förvirring? . . . Ni förebrår mig, min bekännelse: — det är sannt: — jag har, sedan bevis redan voro framlagda, inte förnekat mitt brott, — men jag hoppades derigenom bereda oss en mildare dom; . . . Jag bedrog mig! . . . Lagarna fordra vårt blod, — låtom OSS möta dödert med lugn! — (fattande gubbens hand.) Var en man, min far! — försona er med Gud och med er sjelf, — och kom ihåg, att det ges ett annat lif, dit vi redan i dag ska inträda, hvarest uppriktig ånger tages i afräkning på vår syndaskuld i delta! . . .

Haraldson.

Dn har rätt, son! . . . det är för sent att rasa nu. Gud vare oss nådig, och ge mig det lugn som04

både du och presten sökt intala mig. Mod fattas mig ej; — alldrig har jag darrat för döden, så ofta jag än skådat honom i ansigtet; — och ehuruväl jag just inte önskat göra bekantskap med bödeln och bilan, skall ändå ingen få säga, att gubben Haraldson gått till galgbacken som en feg kruka. (Man hör skrammel af nycklar utanför fonddörren, fångvaktaren inkommer.)

ANDRA SCEN.

De förre, FÅNGVAKTAREN,

Fångvaktaren.

Här är någon som önskar tala med er, Kapten Haraldson! . . . Kom ni emedlertid hit in, gubbe.

Birger (för sig sjelf). Gud. jag lackar dig! . . . det är Askenberg.

(Fångvaktaren insläpper Haraldson genom en sidodörr, går derefter ut, hvarpå Arnman inträder.)

TREDJE SCEN. ARNMAN, BIRGER.

Birger (uppger vid åsyn af Arnman ett utrop aj smärtsam öfverraskning).

Abl . . . Han! . . .

Arnman (med ädel värdighet). Ni har låtit kalla min salig' faders ungdomsvän,Ö5

Löjtnanten Askenberg, — men som han af sjukdom är urståndsatt, att personligen efterkomma er begäran, låter han helsa er, det ni at mig kan anförtro, hvad ni tänkte säga honom. Hvad är således er önskan, Birger Haraldson? —

Birger.

Djupt känner jag i denna stund värdet af ert ädelmod, min Herre, då ni ännu kunnat förmå er alt besöka den man, som sölat sina händer i er faders blod, och hvilkens blotta åsyn sjelfva naturen befaller er afsky och förbanna. Men huru mycket än j dessa ögonblick hvilar tungt på mitt hjerta, hade jag likväl en hön alt göra er, om jag vågat hoppas, att denna bön inte med förakt blefve tillbakavisad, — men då det vore en förmätenhet, att tro annorlunda, må allt slutas och dö inom mitt eget bröst. Jag önskar således af er — intet! —

Amman (efter en paus).

Birger Haraldson! . . . Det var en tid, då ni ge* nom er stränga redlighet, och de många välgerningar ni spred omkring er, hade tillvunnit er allas tacksamhet, och min obegränsade högaktning. Endast i ett fall kunde jag inte

förklara ert gåtlika uppförande, nemligen: er motvilja för min kärlek till er syster. — — Sedermera har mycket blifvit ljust, som då var mig dunkelt; •— och ehuruväl detta ljus till aska nedbrännt för mig hvarje förhoppning på lycka, har jag dock funnit en moraliskt ädel bevekelsegrund för er motvilja till den förbindelse jag önskade knyta med er slägt. Detta ert handlingssätt, — i förening med den sträfvan jag hos er bemärkt, att genom en ädel och rättskaffens vaudel, bereda frid åt ert samvete, — ställer96

edra brott, så förfärliga de än äro, inför mig, i en mindre svart dager. Jag måste således beklaga ocK — förlåta er! — •

Birger (gladt rörd).

Adelmodige man! — ni har, utan att höra mig, uppfyllt den enda bön, jag önskade göra er. . . .

Amman.

Och nil, då jag uttalat, hvad min faders ande, genom mig, förkunnar er, — frågar jag ännu en gång: hvad önskar ni af den man ni efterskickat? ...

Birger.

Nå väl! . . . hvarföre skulle jag tveka att meddela er de bekymmer, jag endast önskade nedlägga i löjtnant Askenbergs bröst. Säkert skall äfven ni med godhet afhöra dem, då er ovanliga karakter visat sig öppen för deltagande och tillgift. . . . Arnman! jag har en hustru och en syster, hvilka genom mig, den af lagen stämplade mördarn, oskyldigt stå brännmärkta inför verlden. Hvem skall väl beskydda dem, för smälek och förakt? . . . Hvem skall deltagande mildra deras olyckliga öde? ... O, Arnman! — det är tanken härpå, som in i sjelfva döden, jagar lugnet ur min själ.

Arnman.

Jag förstår edra känslor, . . . men fortfar! . . .

Birger.

För vår värdige själasörjare, Kyrkoherden Schmidt från Götheborg, hvilken vi serskildt begärt och erhållit, för vår beredelse till den dödsörn väntar oss,

uppen-97

uppenbarade jag denna sorg, som under vår fån-jenskap med centaertyngd hvilat på mitt hjerta. Kan har varit en gammal vän till vårt olyckliga hus, och bevisat det många tjenster, hvaribland äfven den, att emotta' min styfmors sista suckar. Med faderligt deltagande lyssnade han till mina utgjutelser, och dä jag talade om medlemmarne af den familj, som vi, genom vårt brott, gjort så djupt beklagansvärd, och dervid af en händelse, kom att nämna löjtnant Askenhergs namn, blef han plötsligt uppmärksam, och efter åtskilliga frågor, rörande honom, lofvade han mig, att genom sin bemedling hos denne er vän, skaffa mig lugn i sorgen för dem jag efterlemnar.

Amman.

i Uppgaf han då ingen anledning till detta löfte? — Birger.

Han uppmanade mig att begära ett samtal med [löjtnant Askenberg, dervid han sjelf ville vara närvarande. I går meddelade han mig likväl den sorgliga underrättelsen, att vigliga angelägenheter, för ' lägra dagars tid, kallade honom till sitt hem i staden, — men i händelse af löjtnant Askenbergs ankomst, skulle jag lemna honom detta bref, (han framtar det förutnämnde brefvet.) hvars innehåll, Kyrkoherden personligen ville närmare förklara, och som han 'hoppades skulle bereda mig tröst i mina bekymmer.

Amman (tar brefvet).

Jag emottar detta bref, och skall sjelf göra allt ivad jas kan, för att tillfredsställa er önskan.

Birger (öfverraskad).

Ni? . . . (osäker.) ... Ni skulle vilja! . . . vilja utsträcka ert ädelmod ända derhän . . , omöjligt! . . .

Arnman.

Jag lofvar er, Birger, — att, för deras egen skull, inte för er, — ta dem båda i försvar för verldens fördomar och orättvisa. Er hustrus värde känner jag: den verksamhet hon under er fängelsetid ådagalagt till ert bästa, bevisar storheten af hennes förträffliga själ. Hvad jag_ känner för Gabriella, vill jag inte mer tala om. Odet har upprest en oöf-verstiglig skiljomur oss emellan; . . . min kärlek måste således stum slutas inom mitt eget hjerta, och dö

— först en gång med mig sjelf. Obemärkt skall jag likväl för henne blifva en tröstare och ett stöd;

— och om menniskors obarmhertighet, skulle förfölja dem, skall jag, så vidt jag förmår, vara deras beskydd. Således, ännu en gäng, Birger Haraldson,

— ni har mitt löfte! . . . var lugn! . . .

Bir ger {med blicken mot himlen).

Evige Gud! ... är då äfven delta ett straff, alt stå så förkrossad, så förödmjukad inför denne ovanlige man. (med dämpad röst.) Jag tackar er, Arnman! ... Jag har gjort er faderlös, . . . och ni! ... ni har i dag, hämnats er värdigt! —

FJERDE SCEN.

De förre, FÅNGVAKTAREN.

Fångvaktaren.

Er hustru och er syster, hafva tillstånd att besöka er; . . . Önskar ni se dem? . . .99

Birger.

Ha! . . . äfven den kalken, måste ännu tömmas! • . (till Fångvaktaren.) • de må komma! —

Fångvaktaren går.)

Amman (rörd).

Farväl, olycklige man! —

(Han går hastigt, mötande vid utgåendet Erika ocli Gabriella.)

FEMTE SCEN.

BIRGER, ERIKA, GABRIELLA.

Erika (störtarfram till Birger).

Birger! ... 0, min Birger! . . . min make! . . är det sanning? . . . Finns ingen räddning mer? . . . ingen barmhertighet? . . . ingen försköning? . . . säg! . . . är det i dag? . . . Tala! och lät mig höra från dina egna läppar, att man med denna förskräckliga underrättelse endast velat bedra1 mig! ., . .

Birger.

Dyra, älskade Erika! . . . Sansa dig! och böj dig med lugn under ödets hämnande ok! — Den evige Domaren, som var ett osynligt vittne till brottet, har låtit vedergällningens dag komma. Låt derföre intet fåfängt hopp dåra dig! . . . Snart är äfven timman slagen.

Erika.

Nej, Birger, nej! ... Du har sedan lefvat år af rättfärdighet — det gäller inför Gud! . . . Ännu

är räddning möjlig, . • • ännu har inte hoppet slocknat i min själ! ... O, Birger! — aldrig förr än vid denna olycka, har jag vetat eller kännt, huru högt, huru innerligt du var mig kär. Jag har lidit, Birger, lidit grufligt, men lilkväl inte tröttnat, att arbeta för ditt väl. Lagarna äro grymma och blodtörstiga! — men ännu finns ju nåd och barmhertighet hos menniskor! —

Birger.

Dina qval arma qvinna! — har jag med fasa föreställt mig. Bland de brott, för hvilka ångern under vårt äktenskap gnagat mitt samvete, har de sednare åren äfven varit det jag begick, då jag öfvertalade dig till giftermål med mördaren! — Den tiden älskade jag dig ej så, som sedan; — och derföre har jag mången gång, inom dessa murar, velat ge den nåd till spillo, jag af Guds barmhertighet väntar mig, om jag dermed kunnat befria dig från skammen att vara min hustru! —

(Erika synes tröstlös.)

Gabriella (fattande Birgers hand).

Guds makt är stor, Birger; — måhända är frälsningen nära. En ny böneskrift, understödd af Arnman och hela fiskläget, har afgått till Konungen Ännu i dag kan den återkomma med nåd. O, låt oss hoppas! —

Birger.

Äfven dig, min syster, som var oinvigd i den blodiga hemligheten, har jag bragt i elände! — Kan du förlåta mig? ...101

Gabriella.

0, min bror! — Alla, till och med Arnman, ha bedt för dig! . . .

Erika.

Ja, vi ha vakat och bedit, Birger. Mitt lif har varit en läng bönesuck för dig! — Det var jag som bringade dig i förderfvet! — det är derföre min pligt att dra dig derutur. Jag bidrog ju till brottet, då jag den olycksaliga aftonen, första gången, inte lyssnade till dina böner, och med löftet om min hand, räddade dig. Minnet af denna stund, har i länga är hvilat tungt pä min själ. Jag trodde mina krafter för svaga till det kall jag då skulle ålägga mig; — och sedan — ville jag likväl offra allt, och i denna stund mitt lif såsom försoning för dig infor Gud. Tröstande englar hviskade ofta i mitt betryckta bröst, att jag hunnit det mål jag eftersträfvat, — att den ångerfulle, skonad från timlig vanära, vunnit nåd inför Honom! —

Birger.

Ja, jag vet och känner, att jag vunnit denna nåd. . . . Du var den goda engel, som ledde mig på bättringens väg, och hvars förböner öppnade mig den Eviges famn! — Hvad har väl derföre blifvit din lott? . . . Ack! det jag för mig sjelf utstått, har jag kunnat bära, — ty jag har lidit hvad mina gerningar förtjena; . . . men den nesa, det förakt jag bragt öfver ditt lif, — de tårar du för min skull utgjutit, bränna som cldskol pä mitt hjerta.

Erika.

Låt inte mitt öde plåga dig! . . . Kanske skall102

rulgon sällhet ännu le oss Lill mötes. Hvarje medel som kunnat begagnas, ha vi tillgripit, för att utverka näd eller mildring; — och allt kan ju inte misslyckas! —

Birger.

Fåfängt! min Erika. Bemanna dig med mod och undergifvenhet, ingen räddning är nu mera möjlig! — l)ä jag första gången vågade sluta dig till mitt skuldbelastade bröst, tänkte jag inte på denna sönderslitande stund! — Men, tacka himlen, älskade maka! som gjort vårt äktenskap barnlöst — och att ingen varelse finnes, som skall rodna öfver sitt upphof, och afsky sin far! — — Mitt öde är afkun-nadt, och måste beseglas med mitt blod! —

Erika (hopplöst).

Så är då det hopp förbi, som hittills uppehållit, min redan brustna lifskraft. Ensam stöttes jag ut i verlden — ensam går jag också bort! ... Så långt jag kan minnas tillhaka, bodde en stor tomhet i min själ. Det var längtan! . . , Jag längtade efter något, som jag aldrig ägt: — en föräl-drafamn! Ingen moder har vyssat mig på sitt knä; ingen fader välsignat mig! — —- Ensam gick jag genom lifvet, och ensam sökte jag ljusels väg. Ingen kände, ingen brydde sig om, hvad den moderlösa, den af bela verlden utstötta, led; hennes trängtan var blott hennes. Då lärde jag känna min Gabriellas mor: — jag kom i ert hus, och sedan hon var hädangången, och jag omkring den späda moderlösa, (fattar Gabriellas hand) började slllta all den kärlek som bodde i min själ, och ännu mer, sedan milt öde blef förbundet med ditt, min Birger, — då fann jag, att Gud inte utan ett stort än-103

damål satt mig hit i verlden. Jag beslöt att helga mig häråt! . . . alt lefva för er båda! . . . och nil! . . . gode Glid! . . . (djupt skakad.)

Gabriella.

Älskade Erika! — fatta mod! — Låt oss'förtrösta på Honom, som är de värnlösas fader! —

(Fångvaktaren inkommer.)

SJETTE SCEN. De förra, FÅNGVAKTAREN.

Fångvaktaren (sedan han upplåst dörren till del rum hvarigenom Haraldson blifvit insläppt, stannar han nära fond-utgången).

Tiden lider! . . . Man väntar er! . . .

Birger.

Goda Maka! . . . gör inte skilsmässan från lifvet, för mig så bitter! ... Du ser att stunden är kommen, — var ståndaktig! den ädelmodige Arnman, har lofvat vara er jordiska beskyddare. I himlen, der den skönaste belöning väntar dig, ska vi ju alla återse hvarandra! . . . (Han sluter dem båda i sin famn.)

Erika.

Ja, — snart! . . . snart! . . .

Birger.

Och nu! . . . ett afskedsord till min far! . . •104

(Han visar pä sidodörren.) • • och sedan . . . mà den allsmäktige vara med er! . . .

(De slita sig båda rörda ur hans famn och ingå till Haraldson. Birger står förkrossad. Efter en stund utkomma de äter och trycka ännu en gång hans händer till afsked.)

Gabriella (med dämpad röst).

Broder! . . . farväl! . . .

Erika (visande mot himlen).

Der! . . . mötas vi! . . .

(De gå ut med staplande steg. Birger drar en djup suck, stumt seende efter dem.)

(Vakt inkommer genom fonddörren och gubben ilaraldson genom sidodörren.)

SJUNDE SCEN. BIRGER, HARALDSON, Vakten.

Haraldson.

Son, ... jag Sr redo! . . .

Birger (med lugn).

Äfven jag, min far! . . .

(De skaka hvarandras händer, och gå, åtföljda af vakten.)1

105

C h a n g e m c ii t.

Theatern förvandlas till en skogstrakt. Tvärs öfver Scenen landsväg. I fonden synes en vik utaf hafvet, och på högra sidan derin-vid, en utskjutande bergsklippa, på hvilken Anton sitter och sjunger, under det han uppmärksamt synes betrakta vågorna.

ÅTTONDE SCEN.

ANTON (med klagande läte).

"1 hafvet är jag född, och der är jag buren,

Och der har jag fått min hofklädning skuren.

"Min fader och min niodor äro böljorna blå:

Mina vänner och fränder äro stickor och strå."

De vänta mig dernere i djupet! . . . Böljorna uppstämma sina jubel för min ankomst till Neckens perlsal. . . . Jag kommer . . .jag kommer! — Först måste jag dock se det verk fullbordadt, hvarmed jag så dvrt. köpt mig inträde till er! . . . Och sedan ... är min förlossningstimma inne, då jag hos er far hvila och frid. . . . Hvila? . . . jag hvila? . ..

(Han uppstiger, och vändande sig ät Theaterns högra sida, betraktar han afrättsplatsen, bortåt Landsvägen, inne i skogen.) Ja! . . . jag har i natt hvilat på det ställe, der deras kroppar i dag ska kläda Stegel och hjul! . . . (visande med handen inåt.) Det var länge sedan sömnen så välgörande tillyckte mina ögon som der!--Invid Schavotten beredde jag mitt läger, . . . och vissheten, att inom fa timmar, dödsoffren vid pater-noster-skären, der skul-106

le försonas med brollslingames blod, vaggade mig i de ljufva drömmar, som sedan min första barndom aldrig hugsvalat min lidande själ. — — 0, J de mördades andar! . . . hvilkas dödsskrän den blodiga natten, under länga är gnisslat i mina öron!.,, i dag ska edra bleka vålnader, der, på denna kulle förnimma, huru hämnaren slutligen åt er beredt vedergällningens skådespel! . . . Sen J, huru redan stupstocken der borta, lurande väntar på deras hufvuden! — Skåden! — huru de spöklika resningarne höja sig bredvid vägen, på hvilka deras styckade lemmar ska mätta luftens hungriga rofdjur! . . . [skrattar vildt) Ha, ha, ha! — Jublen och fröjdens! det är sonen och brodern, som skapat sig till furie, för att bringa cr hämnd! — (Han vänder ögonen åt andra sidan och ger titi ett utrop af öfverraskning. Ha! ... de komma! . . . (Han stirrar uppmärksamt utåt vägen pä venstra sidan.) ... Ja ! det äl' de! . . . en folkmassa följer efter, långs åt landsvägen, för att begapa uppträdet! . . . Bort! . . . (Hanru-sar ned af klippan, fram på scenen ') • • Enfaldiga menniskor, — som inspärrat mig på dårhuset! . . . de visste ej, att den förmenta galningen, skulle bevista denna blodiga högtid, för alt förvissa sig om friden der nere på djupet! ... De anade inte att jag gäckat deras försigtighet! . . . Ha, ha, ha! — Näcken har narrat er, och undsluppit! . . . (seende till venster bortåt vägen) ... De nalkas! . . .jag måsie dölja mig bakom denna buske, tills de hunnit förbi mig. (Han gömmer sig mellan småskogen till venster. Straxt derpå framkomma från samma sida en mängd af menniskor; derefter synes Hirger och Haraldson mellan vaklen, och till s/ul en större folksamling. Alla gä långsamt öjver Theatern, och försvinna bakom skogen på högra sidan. När de äro borta framkommer åter Anton.) . , . Nu! ... 0.1

107

evige hämnare! är stunden kommen, Gabriella! ... Gabriella! . . . det var ett dyrt offer för din frälsning! — Någon ting bränner på min panna! . . . ja, riktigt! ... det är Cains-märket. Hvem smyga sig omkring mig? ... Ah! — en ring med smådjeflar! . . . Viljen J dansa med fadermördaren! . . . Sägen J. Bort bvke! . . . (Han slår omkring sig med händerna och fötterna') Undan! . . . Släp— pen mig fram! — (Han rusar ånyo upp pä bergsklippan,

hvarifrån han ser uppmärksamt åt det håll folkmassan gått : slutligen uppger han ett skri af fasa.)

Ha! . . . redan! . . . ja! — det var min fars hufvud som föll! — — Nog! . . . nog! — Jag vill inte se mer! . . . J ropen mig, der nere! ... O, . . . helsen mig nu välkommen! . . . (Han störtar sig i hafvet och försvinner i vågorna, förhänget dras fore.)

T a b I e a u.

Rummet hos Ammans.

NIONDE SCEN.

Fru ARNMAN, ARVID ARNMAN.

Amman.

Hvad begär ni, min mor! . . . hvad är det för lara ni predikar? . . . Det är inte försoningens! . . . Vår frälsare förlät ju; — kunna vi då känna någon lindring i vår smärta, genom att fördöma våra fiender, och hata deras oskyldiga anhöriga! . . .

Fru Amman.

Arve, min son! — Du har rätt. Jag talade inte108

försoningens ord; — men det är skilnad pä livad Guds egen son förmådde, och hvad en stackars svag menniska förmår. Kom emedlertid ihåg min dröm, barn! . . . Och märk huru tydligt Försynens finger ledt rättvisan till seger i denna fasliga händelse. Jag sa' dig det förut: det var din fars blod; — och henne älskade du! — — Himmelske Gud! huru kan jag arma mask prisa dig nog, som i tid lät det gräsliga brottet komma i dagen, och skonade mitt barn från den fördömelsen att taga mördarens dotter till äkta! — Men, jag talade, som du sa', orätt! — Gud dome emellan oss och dem! —

Jr uman.

Och Han dome i sin mildhet! . . . De beklagansvärda qvinnorna böra vi likväl inte visa obarmher-tigliet. De ha ingen del hvarken i fadrens eller mannens illgerningar, och hvarföre dä råga måttet af deras olycka, genom att skoningslöst visa dem afsky.

Fru Amman.

Men var det inte nog, min son, att du lade dig ut för de bofvarne, som du aldrig hörde brytt dig om? . . . Hvarföre skulle du nu äfven föra den enes hustru och den andres dotter hit under vårt tak ? . . . De må nu vara aldrig så oskyldiga, så visar du derigenom din olycklige fars minne, inte den vördnad och helgd som anstår en from son, och ger dessutom folket anledning till mycket prat och förtal, som man eljest undsluppit.

Arnman.

Huru kunde jag annat, min mor, — vid åsynen109

af deras olyckliga belägenhet. Ni har sjelf sagt, att Birgers hustru har en stark och ovanlig själ, — och i sanning! — deri har ni rätt! men hon är likväl menniska, min mor, och dertill qvinna, med ädla och upphöjda känslor, hvars krafter dukade under, när hon såg mannen, — för hvilken hon offrat hela sitt lifs frid, och för hvilken hon in i sista stunden, hoppades räddning, — utföras till döden såsom den gröfsta förbrytare.

Fru Arnman.

Hvad säger du, barn, var hon närvarande vid afrättningen? . . .

Arnman.

inte vid afrättningen! — Men hon hade nyss lemnat dem i fängelset, när hon på gården säg dem bortföras. Genast dignade hon sanslös i den inte mindre olyckliga Gabriellas armar, som stod öfvergifven och utan bistånd i detta fasans ögonblick. Det skar mig i hjertat, och jag tvekade ej, att gifva den enda hjelp och räddning som var möjlig.

Med största varsamhet blef hon genast nedförd i båten, — men döden tycktes mig redan satt sitt insegel på den arma makans anlete, och om jag icke velat ha ett menniskolif på mitt samvete, så var det omöjligt att i aftons föra dem ända till Tistel-ön. Se der, min mor, — orsaken, hvarföre jag tillsvidare beredde dem en fristad på vår vindskammare. (fattar ömt hennes hand.) Säg mig nu, . . . hade jag väl varit er son, om jag handlat annorlunda? . . .

Fru Arnman (rörd).

Du har ett godt hjerta, min Arve! . . Gud välsigne dig! . . .110

Amman.

Ni säger, min mor, att jag lagt mig ut för dem; — säkert vet ni likväl, att jag för gubben aldrig kännt någon misskund, — men att sonen Birger, genom det myckna goda, ban de sednare åren åstadkommit, förvärfvat sig anspråk på ett mildare bedömande. Jag har redan nämnt för er, att han var den hemliga hjelparen, hvars bemedling och penningar, jag har att tacka, för det jag erhöll sysslan efter far; — Likväl var det endast de arma qvinnornas gemensamma böner, — och, jag tillstår det gerna för er, — min oförsvagade kärlek till Gabriella, som bevekte mig, att medverka till nåd för denna syndare.

Fru Amman.

Älskade barn! Gud bistå dig! ... må denna syndiga kärlek inte bli saker till din olycka! . . .

Amman.

Frukta inte min goda mor! . . . någon förbindelse mellan mig och denna arma flicka, kan nu mera inte vara min önskan; — men den kärlek till henne, som slagit rot i min själ, hvarken ni får, eller kan beröfva mig. På afstånd vill jag vara hennes beskydd, — ingenting vidare; . . . det har jag lofvat er, och skall äfven troget hålla! . . .

Fru Amman.

Ja, du har alltid varit en förnuftig och lydig son, kära Arve! — och förtjente nog denna glädje, som nu blir dig beröfvad. Jag kan nog förstå, hvad ditt hjerta blöder, och ville för din skull gerna älska den stackars flickan; — men, Gud förlåte mig,111

när jag tänker pä, att den gamle bofvens blod flyter i hennes ådror, är det mig rent af omöjligt.

Amman.

Hata henne åtminstone inte, min mor, så begår ni ingen orättvisa. Jag går nil in till farbror Pehr, med brefvet, (han tar brefvet af bordel) som den unge Haraldson sade sig erhållit af Pastor Schmidt; sedan följer ni mig ju upp till den sjuka? . . .

Fru Amman.

Ja, barn, ja! . . . men hvad i all verlden, kan Schmidten ha att skrifva till gubben om? . . . Hvad tror du är meningen med det der brefvet? . . .

Amman.

Dess innehåll är mig obekant, min mor, men jag gissar, att det är en förbön för Enkan och den faderlösa.

(Amman går genom sidodörren till höger, och Annika inkommer genom fonddörren.)

TIONDE SCEN. Fru ARNMAN. ANNIKA.

Annika.

Ack min Gud, kära fru! . . . kan det vara sannt? , . . tror ni del skulle vara möjligt? . . .

Fru Armnan.

Hvilket? . . . hvad menar du? . . ,112

Annika.

Jo, . . . det säges att Haraldsönerna, de erke-spetsbofvarna, ännu lefva! . . .

Fru Arnman.•

Ah! . . . prata inga galenskaper! ... de blefvo ju afrättade i går! . . .

Annika.

Ja, men fiskare Simons Lena, som nyss hemkommit från Marstrand, påstår, att hon sett den unge Haraldson lifslefvande i går aftons.

Fru Arnman.

Bara dumheter kära Annika! . . . När Arve for hem i går, var ingen nåd ännu kommen, och om den äfven anländt sednare, så förmådde den minsan inte sätta lif i deras hufvudlösa lekamen.

Annika.

Men Satan har nog makt, att låta sådana kanaljer ännu efter döden åstadkomma förderf och olycka! Det förargar mig just, att någon ville begära nåd för dem, som mördat säll1 Sven, och Lindgren, och gamle Herrn till på köpet.

Fru Arnman.

Ja, deri kan du nog ha rätt, Annika! men prata inte nu mera derom! — Har du varit uppe hos den sjuka, med soppan? —

Annika.

Ack, kära fru! ... jag just våndas öfver att gå dit upp. Hon ligger ackurat såsom ett lik i sängen113

och den arma mamsellen går tröstlös och gråter. Så Haraldsons dotter hon är, så skär det mig in i själen att se hennes olycka. Men jag står väl och glömmer jag, att gå dit upp med soppskålen.

(Hon gär. Amman återkommer i de hafligaste glädjeyttringar.)

ELFTE SCEN.

FRU ARNMAN, ARNMAN.

Amman (omfamnande modren)-

Gläd er med mig, min mor!. . . jag är den lyckligaste menniska på jorden! — — Nu skall ni inte längre afsky henne! ... Nu skall ert eget hjerta tvinga er, att älska henne! — och med moderlig ömhet sluta henne i edra armar! . . . (Han skyndar ut genom fonddörren.)

Fru Ariman (i högsta förundran)..

Arve! . . . barn! . . . hur är det fatt? . . . Gud hjelpe oss! . . . Kärleken gör visst den arme gossen tokig! . . .

(Askenberg utkommer prydd med glasögon, hållande ett öppet bref i handen.)

TOLFTE SCEN. FRU ARNMAN, ASKENBERG. •

Askenberg (i yttersta sinnesrörelse).

Fru syster! . . . fru syster! Nådige Gud! lefva vi då ännu i underverkens tidehvarf! . . .

(Han sjunker utmattad i en stol.)114

Fru Amman.

Se, så ja! . . . är nu bror också smittad af kollern! . . . Hvad i Herrans namn, skall allt det här betyda? . . . Först kommer Annika den enfaldiga själen! . . . och pratar i vädret om spöken och satans makt efter döden; — derefter

Arve, alldeles som han, Gud förlåte mig, blifvit galen, och vurmar om glädje, och afsky, och ömhet,i och — jag minnes inte allt; — slutligen kommer bror, sora ropar på Guds underverk! . . . Jag vill aldrig bli salig, om jag begriper ett ord! —

Askenberg (räcker henne brefvet).

Läs sjelf, fru syster! ... så skall fru systers förvåning bli lika stor som vår . . .

Fru Amman.

Läs! . . . säger bror; . . . Ar det brefvet från presten som bror fick af Arve? . . .

Askenberg.

Ja!.....

Fru Amman (tar brefvet).

Nu kan jag ju inte se, heller; . . . vänta jag vill ga efter mina glasögon. . . . Fast, låna mig brors, . . . jag ser lika bra med dem. (Under det hon påsätter sig Askenbergs glasögon) Jag har i hela mitt lif, aldrig varit mer nyfiken! . . . Nu skall jag väl då fä gåtan löst, vill jag tro. (Hnn läser.-) "Högädle Herr Löjtnant! — Säkert har en tid af öfver trettio år, på hvilken vi inte råkats, varit tillräcklig, att hos er förjaga minnet af den forna Academie-kamralen; — och jag skulle ansett mig lycklig om115

en angenämare händelse gifvit mig tillfälle att förnya vår bekantskap, än den pligten och mitt samvete som menniska, nu befaller mig meddela er. — Ni stod säkert, Herr Löjtnant, för omkring nitton år sedan, i ett serdeles intimt förhållande till en person i Götheborg, vid namn Maria Granqvist, hvilken likväl hade den olyckan, alt med frukten af en brottslig kärlek under sitt hjerta, blifva af er glömd och öfvergifven, då hon som mäst var i behof af deltagande och skydd. Hennes far en faltig, men rå och tygellös menniska, hade länge varit en vän och värdig stallbroder till Håkan Haraldson på Tistel-ön, som nu blifvit enkling, och beslutat att med vännens dotter, den fromma och älskvärda Maria, ingå nytt äktenskap. Gubben Granqvist fann den rike skälskyltens parti för sitt barn förträffligt, — och använde derföre, oaktadt hennes ihärdiga nekande, både godo och våld, för att tvinga henne till det föreslagna giftermålet. Hon väntade likväl alltid på er återkomst, hvarigenom hon hoppades någon slags räddning ur sitt elände; — men, då detta hopp syntes förgäfves, — gaf hon slutligen efter för den hårda fadrens misshandlingar, och trädde i brudstol med Haraldson, sedan hon, ett år förut, i största hemlighet, gifvit lifvet åt ett flickebarn, som döptes af mig, och erhöll efter er, namnet Gabriella!" . . .

(Hon tystnar och ser förundrad pä Askenberg.)

Askenberg.

Fortfar, fru syster! . . . fortfar! . . .

Fru Arnman (läser).

"Hennes äktenskap med Haraldson, blef, som man förutsäg: — Olyckligt! — Och då hennes far, några månader derefter, alled, llydde hon från mannen,124

oaktadt hon för andra gången, visste sig snart blifva mor. Hon begaf sig dä till ett aflägset ställe på landet, der hon nedkom med ett dödfödt barn, hvarefter hon slösade bela rikedomen af en mors ömhet pä sin förstfödda och älskade Gabriella. Omkring fem år derefter, lär likväl Haraldson känt någon ånger öfver sitt uppförande mot hustrun, som då flyttat till Götheborg. Han uppsökte henne derföre, — fröjdade sig serdeles öfver den fagra dotterns utseende, som han trodde vara sitt barn; — hvarpå makarna försonades, och hustrun flyttade ånyo till Tistel-Ön. Hon medtog fia sin dotter, (Hon läser långsammare, uncler synbar förvåning) OCh af omtanka tör den späda oskyldiga varelsens framtid, lät bon

— må man förlåta henne detta bedrägeri — lät hon Haraldson lefva i sin villfarelse, som delades af alla deras bekanta; — och då ingen anade, eller ägde kunskap om rätta förhållandet, blef flickan fortfarande ansedd som

deras gemensamma barn.1' (stutar läsningen.) Rättvise himmel! . . . Haraldsons Gabriella, skulle således vara . . .

Askenberg (infallande).

Mitt barn! . . . fru syster, ja! ... mitt barn

— och gubben Haraldsons olyckliga hustru, var min' så länge saknade och förgöfves sökta Maria! —

Fru Arnman.

Bror liar sannerligen rätt! . . . Detta gränsar till det utomordentliga! . . . Men hvarföre, i Guds namn, har dä int.e Schmidten förr underrättat bror?.....

Askenberg.

Läs vidare, fru syster, — såskal! allt bli klart!...nr

Fru Arnman (läser ånyo).

Någon tid derefter, lät hon kalla mig till sin dödssäng, dä hon anförtrodde mig alla de omständigheter, jag nu i korthet berättat er; — dock mot mitt uttryckliga löfte, att aldrig yppa hennes hemlighet, om inga serskildta händelser, i följd af Guds straff öfver Haraldsons olagliga lefverne, skulle bringa vanära öfver hans hus. — Hon besvor mig, att dä först, rädda hennes barn undan förföljelse och smälek. Ty värr! har ett sädant förhållande nu inträffat, och då jag, af de olycklige fångarne, blifvit underrättad om er vistelseort, den jag inte förr afvetat, skyndar jag att uppmana er, emot dottren godtgöra hvad ni, kanske inte af eget förvållande emot modren brutit. Hon är ert barn, Herr Löjtnant, — dertill nu i en olycklig belägenhet; — jag hoppas således, att allt vädjande till edra känslor, är öfverflödigt. Inneslutande hennes verkliga dopattest, har jag äran, med största högaktning, vara er ödmjuke tjenare: Lars Magnus Schmidt."

Askenberg.

Ja! . . . ban har rätt! . . . hvarje uppmaning är öfverflödig! . . . Hvad vore det väl, som jag ej ville göra — ej ville våga, för detta harns sällhet! . . . Ack, fru syster! skönare, än jag någonsin vågade hoppas, ser jag himlen klarna, öfver höstaftonen af mitt lif! . . .

(Fru Arnman står i djupa tankar. Arnman och Gabriella inkomma.)118

TRETTONDE SCEN.

De förra, ARNMAN, GABRIELLA.

Gabriella (skyndar i Askenbergs famn.)

0, af nåd! . . . leken ej med den olyckliges hopp! ... är det en dröm? ... en ny villfarelse? .. . eller är det verkligen er, jag har att tacka för mitt lif? — Haf barmhertighet! och skingra med ett enda ord alla tvifvel i min själ! . . .

Askenberg.

Mitt barn! . . . Mitt dyra, älskade och återfunna barn! ... Du hvilar vid din faders hjerta, — hvars tjuguåriga längtan, rikt vedergällas i denna stundens lycksalighet! . . . (betraktar henne.) Ja! . . . det är verkligen min Marias drag som lefver i ditt anlete! . . . hennes själ lyser ur dina ögon! ... det var inte ett vanligt deltagande, som vid din första åsyn, grep mina känslor! — O, eviga natur! det finns då ett föreningsband själarna emellan! . . .

Gabriella.

Ni! . . . ni, — är då min fader! . . . och hon! . . . o, fröjd! ... o, smärta! . . .

Amman (till modem).

Denna lycka, är för henne dyrköpt, min mor!... Erika Haraldson är inte mer! — hennes lif slocknade nyss i Gabriellas armar! . . .

Fru Amman (förvånad).

Död! . . . död! — säger du? . . .119

Gabriella (närmande sig Fru Arnman.)

Ja . . . min fru! . . . Äfven hon blef mig beröfvad! . . , Hon, som med skyddande hand vårdat min barndom! . . . som lärde mig känna dygden och det goda! . . . som gjorde min själ öppen för

tacksamheten!--och som försakade allt, för aLt

bevara mitt lif för verkningarna af det onda som omgaf mig! . . . äfven hon gick hädan! . . . och jag! . . . jag, . . . står nuensam, — (vindande sig till dem a Ila) och har endast er, att anropa om medlidande! . . . (till fru Amman.) O, förbanna mig ej, för det jag kallat honom fader, som var er makes mördare! . . . Tänk inte med bitterhet på henne, som uppoffrade sin frid, — sitt lif, för att föra en ångrande syndare inför Gud! . . . Hon är nu sjelf ditgången, hvarifrån hennes ande i denna stund, genom mig, bönfaller -om deltagandets tårar af er, tör oss båda! . . .

Fru Arnman (gråtande).

Barn! . . . barn! . . . hör upp! . . .

(ßirger inträder. Alla uppge vid hans åsyn ett utrop af bestörtning ock fasa.)

FJORTONDE SCEN.

De förra, BIRGER.

Birger.

Förskräckens ej för den ovälkomne gästen! — Bäfven ej för mördarens förmodade vålnad! . . . Det är den lefvande syndaren, som ännu en gång, dristat sig beträda tröskeln till försoningens hemvist!120

— Den Kungliga nåden, bevekt af ädelmodets förböner, skänkte mig lifvet, — sedan jag först sett min fars blodiga hufvud rulla för mina fötter! — Det var blott ett ögonblick, jag gladde mig åt denna nåd! — Ännu en gång ville jag helga mitt lif åt henne, som renat och frälst det för en bättre wrld! — Förgäfves! ... jag kom — och fann blott ett litlöst stoft! . . . (visande mot himlen.) Det var först der, vi skulle mötas! . . . Grymma lek af ett hämnande öde! — menniskor ville ej straffa mig!

— men det fanns en evig rättvisa, — som bet skarpare än lagens svärd! . . .

Fru Arnman.

Hela min kropp är skakad af förvåning och fasa!.. .

Birger.

Inte länge skall den afskyddes åsvn besvära er. Jag vill endast afhemta dessa dyrbara reliker, som ännu äro mig öfriga af en engel i menniskohamn: och sedan, med denna skatt, lemna ert grannskap för alltid! . . .

Gabriella (till Birger).

Broder! ... jag följer dig — för att dela din sorg, och bedja vid hennes graf! . . .

Birger.

Nej, min vän! . . . Hon älskade dig, — och derför var äfven du mig alltid kär; — men försynen vare lofvad! — du är inte längre min syster

— dig väntar en lyckligare lott! Jag har efterj min benådning, af den vördnadsvärde Pastorn, som då

var121

var återkommen, erhållit kunskap om allt. — — (visande på Askenberg) Agna ät honom, hvad dll aldrig kände för den ovärdige och förlorade fadren: — dotterlig ömhet! . . . Sprid glädje öfver de dagar ålderdomen sänder till hans möte! . . . (visande på Arnman.) Och honom! . . . den ädlaste man! . . . Blif för honom en älskande maka,

hvars kärlek mä mildra intrycket af brottslingarnes minne! — Befästandet af din lycka, Gabriella, skall hvila som balsam på min själ. Sedan, — lemnande dig mitt sista afsked, vill jag mellan Norriges fjällar, ensam söka en fristad åt hennes stoft, — och min egen smärta! —

Gabriella (slutande sig till Aske ii-berg).

Obegripliga öde! ... jag har då på en gång förlorat och återfunnit allt! . . .

Amman (till modren).

Moder! . . . har ni ensam intet tröstande ord för hennes strid? . . .

Fru Arnman.

Jo, barn! — hon skall från i dag, äfven vara min dotter! . . . Tag henne, min son! — tag henne! . . . Hon förtjenar din kärlek. Må Herran välsigna och bevara er! . . .

Askenberg.

Rätt talat, fru syster! ... (i det han förer Gabriella till Arnman.) Mä Gud upplysa er lefnadsstig, och vara er nådig! . . .

ti122

Birger.

Gifve han er äfven sin eviga frid! . . . farväl!!! —

(Birger går. Arnman och Gabriella omfamna hvarandra.)

Ridån faller.

SLUT.

Pris: 1 R:dr B:co.